

PRETPOSTAVKE I PERSPEKTIVA BUDUĆEG RAZVOJA RURALNOG TURIZMA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Valentić, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:472665>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Marina Valentić

PRETPOSTAVKE I PERSPEKTIVA BUDUĆEG RAZVOJA
RURALNOG TURIZMA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2019.

Marina Valentić

PRETPOSTAVKE I PERSPEKTIVA BUDUĆEG RAZVOJA
RURALNOG TURIZMA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: Dr. sc. Mateja Petračić, viši predavač

Matični broj studenta: 0618615084

Karlovac, srpanj, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. TEORIJSKE SPOZNAJE O RURALNOM TURIZMU	2
2.1. Definicija ruralnog područja	2
2.2. Pojam, termini i pojavni oblici ruralnog turizma	3
2.3. Oblici poduzetničkog organiziranja u ruralnom turizmu.....	6
2.4. Objekti namjenjeni pružanju ugostiteljskih i turističkih usluga na ruralnom području (agroturistički oblici)	7
3. PRETPOSTAVKE ZA FORMIRANJE TURISTIČKE PONUDE NA RURALNOM PROSTORU KARLOVAČKE ŽUPANIJE.....	9
3.1. Opća obilježja Karlovačke županije	9
3.2. Atraktivnosti (privlačnosti) ruralnog prostora Karlovačke županije.....	11
3.2.1. Prirodni turistički resursi Karlovačke županije.....	12
3.2.2. Antropogeni ili društveni turistički resursi Karlovačke županije	21
3.3. Prometna povezanost i dostupnost Karlovačke županije	25
3.4. Smještajni objekti prostora Karlovačke županije u funkciji ruralnog turizma.....	27
3.5. Promocija ruralnog turizma Karlovačke županije.....	35
4. PERSPEKTIVA BUDUĆEG RAZVOJA RURALNOG TURIZMA KARLOVAČKE ŽUPANIJE	40
4.1. Vizija, misija i turističko pozicioniranje Karlovačke županije.....	40
4.2. Ruralni turizam – drugi ključni turistički proizvod Karlovačke županije.....	42
4.3. SWOT analiza ruralnog turizma Karlovačke županije	44
4.4. Smjernice budućeg razvoja ruralnog turizma Karlovačke županije.....	48
5. ZAKLJUČAK.....	50

POPIS LITERATURE.....	51
POPIS ILUSTRACIJA	53

SAŽETAK

Karlovačka županija smještena je u središnjoj Hrvatskoj, a zbog iznimno povoljnog geografskoj i prometnog položaja ima predispoziciju za značajan turistički razvoj. Razvoj ruralnog turizma, Karlovačka županija može temeljiti na obilju prirodnih resursa, kulturnom nasljeđu i tradicijskim običajima pomoću kojih se mogu oblikovati specifični turistički proizvodi kako bi Županija u budućnosti izgradila prepoznatljivi brend i postala konkurentna na turističkom tržištu kao cjelogodišnja destinacija ruralnog turizma. Trenutno na ruralnom prostoru Županije nužno je poticati usklađeni razvoj poljoprivrede i turizma, izgradnju i organiziranje kvalitetnog smještaja te shodno tome i ponudu u području enogastonomije. Takvi ciljevi ostvarivi su uz sinergijsku suradnju javnog i privatnog sektora te lokalne zajednice u procesu razvoja i upravljanja ruralnim turističkim proizvodom Karlovačke županije sa svrhom postizanja skladnog gospodarskog rasta i razvoja koji je ekološki te društveno dugoročno održiv za buduće generacije.

Ključne riječi: dugoročno održivi ruralni razvoj, Karlovačka županija, ruralni turizam, sinergija

SUMMARY

The Karlovac County is located in central Croatia and because of its exceptionally favorable geographical and traffic position, it has a predisposition for significant tourism development. The development of rural tourism for the Karlovac County can be based on the abundance of natural resources, cultural heritage and traditional customs by which specific tourism products can be formed in order to make the County a recognizable brand in the future and become competitive on the tourist market as a year-round destination for rural tourism. At present, in the rural area of the County, it is necessary to encourage the harmonious development of agriculture and tourism, the construction and organization of quality accommodation and hence the offer in the area of enogastronomy. Such goals can be achieved through the synergies between the public and private sector and the local community in the process of developing and managing the rural tourism product of Karlovac County with the purpose of achieving harmonious economic growth and development that is environmentally and socially sustainable for the future generations.

Keywords: Karlovac County, long-term sustainable rural development, rural tourism, synergy

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada čine pretpostavke i perspektiva budućeg razvoja ruralnog turizma na prostoru Karlovačke županije, a cilj je rada povezano i samostalno obraditi zadanu temu s teorijskog aspekta koji se odnosi na razumijevanje osnova ruralnog turizma i pojmove koji se vežu za iste. Isto tako, cilj je rada na temelju danog teorijskog pregleda obraditi temu s praktičnog aspekta na konkretnom primjeru područja Karlovačke županije sa svim specifičnostima pretpostavki za dodatni razvoj ruralnog turizma spomenutog prostora. Cilj je rada i iznijeti perspektivu budućeg razvoja ruralnog turizma kao drugog ključnog turističkog proizvoda Županije i pokretača sveukupnog razvoja prostora i zajednice.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Prilikom izrade i prikupljanja podataka za ovaj završni rad korištena je stručna literatura i internet stranice, odnosno istraživanje je vršeno na temelju sekundarnih podataka takozvanom desk metodnom ili istraživanjem za stolom. Metode korištene za obradu prikupljenih podataka su metoda deskripcije, kompilacije te metode sinteze analize.

1.3. Struktura rada

Završni rad podijeljen je na pet glavnih poglavlja. Prvo poglavlje čini uvodni dio koji je određen predmetom i ciljem rada, izvorima podataka i metodama prikupljanja te strukturom rada. Drugo se poglavlje odnosi na teorijske spoznaje o ruralnom turizmu odnosno na definiciju ruralnog područja, ruralnog turizma i njegovih pojavnih oblika, oblike poduzetničkog organiziranja u ruralnom turizmu te na objekte namjenjene pružanju ugostiteljskih i turističkih usluga u ruralnom turizmu. Treće poglavlje donosi praktičnu primjenu teorijskih spoznaja o ruralnom turizmu na područje Karlovačke županije kroz identifikaciju prirodnih i društvenih turističkih resursa, analizu stanja prometne povezanosti i smještajnih objekata te uloženi promotivni aktivnosti. Četvrto se poglavlje odnosi na perspektivu i smjernice budućeg razvoja ruralnog turizma kao drugog ključnog turističkog proizvoda Županije. Peto poglavlje donosi zaključna razmatranja cjelokupnog rada.

2. TEORIJSKE SPOZNAJE O RURALNOM TURIZMU

Općenito, termini kao što su ruralni prostor, ruralni turizam, seoski turizam, turistička seoska gospodarstva i sličo, koriste se većinom na stručno neprimjeren način, stoga valja pojmovno odrediti najznačajnije za njihovo međusobno razlikovanje.

2.1. Definicija ruralnog područja

Prije samog definiranja pojma ruralnog turizma, važno je prvotno pojasniti značenje samog područja na kojem se taj specifični oblik turizma odvija te koje ga određuje. Kriteriji za određivanje grada ili sela nisu u svim zemljama svijeta jednaki. U nekim zemljama je važan broj stanovnika određenog naselja, negdje je važniji odnos poljoprivrednog i nepoljoprivrednog stanovništva odnosno udjel uposlenih u nepoljoprivrednim djelatnostima, dok je u nekim državama najvažniji povijesno-pravni status naselja i tradicionalni kriterij prilikom čega se poštuje nasljeđeni naziv i stanje naselja.¹ Iz toga proizlaze brojne definicije pojma ruralnog prostora koje se kod različitih autora i organizacija opisuju na različit način.

Prema kriteriju Europske unije područje ispod 100 stanovnika/km² definirano je kao ruralno područje pa prema tome 91.6% područja Hrvatske spada u ruralno područje (88,7% naselja Hrvatske smješteno je u ruralnim područjima), što predstavlja iznimno velik potencijal za razvoj ruralnog turizma. Kriterij OECD-a razlikuje se od onoga Europske unije, budući da OECD ruralnim područjem smatra ono koje ima manje od 150 stanovnika/km². Prema „Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske“ ruralnim prostorom smatra se cjelokupni prostor izvan grada, prostor koji je predmet zanimanja u sociološkom i gospodarskom smislu, u kojem se rasprostiru ruralne zajednice i usko je radno i životno vezan za pretežito prirodni okoliš. Na ruralnom prostoru Hrvatske živi 47,6% ukupnog stanovništva koji su izravno ili neizravno vezani za poljoprivredu, dok 52,4 % stanovništva živi u urbanim područjima.

Pojmovno ruralna sredina može se odrediti kao naselje koje u pravilu ima malo stanovnika, a koji se pretežno bave iskorištavanjem okolnog prostora odnosno primarnim djelatnostima.² Jedna od najprihvatljivijih definicija je ona koja ruralna područja određuje kao:

¹ Bilen, M.: *Turizam i okoliš*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2016., str. 52.

² Ibidem.

- ona u kojima je u sadašnjosti ili bližoj prošlosti bio dominantan ekstenzivan način iskorištavanja zemljišta, posebice putem poljoprivrede i šumarstva,

- ona u kojima dominiraju mala naselja nižeg stupnja centraliteta s izraženom povezanošću izgrađenog i prirodnog pejzaža te koja većina lokalnog stanovništva smatra ruralnima te

- ona koja potiču životni stil temeljen na identitetu uvažavanja okoliša i vlastitog života kao dijela jedne cjeline.³

Tako je ruralno područje svakako po karakteru suprotno urbanom, gradskom prostoru, a karakteristično je da se u području koje je ruralno izmjenjuju brojne različitosti krajolika primjerice kanala, planina, dolina, poljoprivrednih zemljišta, rijeka, jezera i slično.⁴ Na takvom prostoru nastala je tradicijska ruralna arhitektura i tradicijski interijeri, tradicijski vrtovi te ekološki oblikovan kulturni pejzaž te se usporedno na toj materijalnoj osnovi razvila tradicijska kultura života i rada na selu (znanja poljoprivredne proizvodnje, način stanovanja, odijevanje, prehrana i slično) što je rezultiralo i nematerijalnom baštinom koja se ogleda u narodnim pjesmama i plesovima, pričanjem legendi i drugim.⁵ Sve to navedeno čini dio iznimno vrijedne turističke atrakcijske osnove ruralnog područja, ali nedovoljno valorizirane u hrvatskom turizmu.

Usprokos svemu navedenom, ruralni prostori Hrvatske u današnje vrijeme susreću se s brojnim problemima poput depopulacije, iseljavanja, deagrarizacije, starenja stanovništva te općenito sve lošijim socioekonomskim pokazateljima koji te prostore čine pasivnim i nepoželjnim za život. Tako stanje stvara problem i utječe na šire područje, a ne samo ono ruralno pa je svakako zadaća države poticati razvoj takvih područja što se zasigurno kroz razvoj turizma može ostvariti poštujući pri tome načela održivog razvoja koja se temelje na ravnoteži ekonomske, ekološke i društvene održivosti.

2.2. Pojam, termini i pojavni oblici ruralnog turizma

Moderan način života današnjeg čovjeka: brzi tempo, stres, otuđenost, nedostatak vremena za sebe i obitelj, nezdrava i brza prehrana, zamor, monotonost posla, buka i slično izazivaju

³ Lukić, A.: *O teorijskim pristupima ruralnom prostoru*, Hrvatski geografski glasnik 72/2, Zagreb, 2010., str. 52.

⁴ Ružić, P.: *Ruralni turizam*, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2009., str. 12.

⁵ Kušen, E.: *Turističko atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, 2002., str. 15.

psihičku i/ili fizičku neravnotežu, što stvara kod čovjeka potrebu za promjenom odnosno za opuštanjem u mirnom i prirodnom okruženju, fizičkom aktivnosti kroz rekreaciju, uživanjem u hrani uz provjerene namirnice te općenito za privremenim napuštanjem užurbane i stresne svakidašnje okoline. Upravo se takvim aktivnostima provođenja slobodnog vremena nastoji poboljšati kvaliteta života, spriječiti nastanak nekih bolesti, povećati produktivnosti, provoditi više vremena s obitelji te ponovno se zbližiti s prirodom. Bitno je stoga, da se stvori i formira takav turistički proizvod koji će zadovoljiti suvremene potrebe i želje turista.

Tako su se stvorili motivi za dolazak na selo kao što su: mir, čist okoliš, interakcija s domaćinima, zdrava hrana, slow food („sporo jedenje“, odnosno uživanje u hrani), lagani tempo, fizička aktivnost i slično. Takvi motivi zaslužni su za nastanak i opstanak specifičnog oblika turizma - ruralnog turizma kao turizma okrenutog individualnom gostu i njegovim potrebama.

Slično kao i kod pristupa određivanja značenja ruralnog područja, postoje brojne definicije ruralnog turizma koji je predmetom mnogih rasprava u literaturi brojnih stručnjaka diljem svijeta. Treba naglasiti da se termin ruralni turizam koristi kao skupni naziv za različite aktivnosti i oblike turizma koji se javljaju na ruralnom području, odnosno izvan gradova i onih područja na kojima se razvio masovni turizam, a uvjetovan je turističkim atrakcijama na ruralnom prostoru.⁶

Na razini vijeća Europe, godine 1986. ruralni turizam definiran je kao turizam koji obuhvaća sve aktivnosti u ruralnom području, a ne samo one koje bi se mogle odrediti kao farmerske ili agroturizam.⁷ Time on zadire u dva gospodarska sektora, turizam i poljoprivredu koji zajedno oblikuju specifičnu turističku ponudu koja se može ostvariti unutar turističkog gospodarstva ili u seoskoj sredini. Najvažnija obilježja ruralnog turizma su mirna sredina, odsutnost buke, očuvani okoliš, komunikacija s domaćinima, zdrava hrana i upoznavanje sa seoskim poslovima. Ruralni se turizam u Hrvatskoj može definirati kao turistička valorizacija agrarnih područja, prirodnih resursa, kulturnog nasljeđa, ruralnih naselja, lokalnih tradicijskih običaja i proizvoda kroz posebno oblikovane turističke proizvode koji obilježavaju identitet područja i

⁶ Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 12.

⁷ Council of Europe, www.coe.int (25.2.2019.)

zadovoljavaju potrebe gostiju u području smještaja, usluga hrane i pića, rekreacije i aktivnosti, animacije i ostalih usluga s ciljem održivog lokalnog razvoja.⁸

Sagledavajući sljedeći shematski prikaz pojednostavljuje se razumijevanje međudonosa ruralnog, seoskog i turizma na turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu.

Slika 1: Shematski prikaz međudonosa ruralnog turizma, seoskog turizma i turizma na turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu (TSOG)

Izvor: Baćac, R.: *Priručnik za bavljenje seoskim turizmom*, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011., str. 18.

Prateći shematski prikaz ruralni turizam predstavlja najširi pojam koji obuhvaća sve turističke usluge i/ili aktivnosti turizma unutar ruralnih područja, uključujući tako i primjerice lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, seoski, zdravstveni, kulturni itd.⁹ Ruralni turizam nije

⁸ Bartoluci, M.; Hendija, Z.; Petračić, M.: *Pretpostavke održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj*, Acta Economica Et Turistica, Vol. 1, No. 2, 2016., str. 113.-212.

⁹ Baćac, R.: *Priručnik za bavljenje seoskim turizmom*, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011., str. 16.

nužno dopunska djelatnost na gospodarstvu na kojem se stvara dodatni prihod, već može biti i profesionalna djelatnost (npr. mali obiteljski hotel, konjički centar i sl.). U tom slučaju, termin ruralni turizam koristi se u kontekstu kada je ruralna kultura ključna komponenta ponuđenog turističkog proizvoda za koji je specifično nastojanje da se turistu osigura osobni kontakt, osjećaj za okruženje u ruralnom prostoru i mogućnost sudjelovanja u aktivnostima života lokalnog stanovništva.

Seoski turizam je tako uži pojam od ruralnog turizma, a istovremeno predstavlja širi pojam od turizma na obiteljskom turističkom seoskom gospodarstvu jer je vezan uz ambijent sela i njegovu užu okolicu te sve njegove aktivnosti (poljoprivreda, manifestacije, gastronomija, folklor, etnologija, ostale gospodarske aktivnosti).¹⁰

Posljednji pojam turizma na turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu (TSOG) ili agroturizmu isključivo se odnosi na oblik turističke usluge koji je dodatna djelatnost na gospodarstvu s živom poljoprivrednom djelatnošću, u sklopu koje se nude proizvodi proizvedeni na takvom gospodarstvu.¹¹ Pravilno je stoga reći kako je TSOG ili agroturizam pojavni oblik seoskog turizma, dok je seoski turizam ujedno pojavni oblik ruralnog turizma.

2.3. Oblici poduzetničkog organiziranja u ruralnom turizmu

U ruralnom prostoru Hrvatske mogu se prepoznati osnovne djelatnosti ruralnog turizma, posebni oblici i različiti oblici poduzetničkog organiziranja.¹² Osnovne djelatnosti u ruralnom turizmu su ugostiteljska (pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane, pripremanje i usluživanje pića i napitaka te pružanje usluga smještaja) i turistička djelatnost - pružanja usluga u turizmu.¹³ Posebni i različiti oblici poduzetničkog organiziranja u ruralnom turizmu ogledaju se kroz turizam na seoskim gospodarstvima, lovni ribolovni, zdravstveni, ekoturizam, kulturni, vjerski, enogastronomski i ostale oblike ruralnog turizma.

Prema propisima Republike Hrvatske sljedeći su oblici poduzetničkog organiziranja mogući u ruralnom turizmu: građanin, obrt i trgovačko društvo (društvo osoba i društvo kapitala). Turistička seoska obiteljska gospodarstva organizirana su poduzetnički većinom kao građani i predstavljaju dopunsku djelatnost osnovnoj poljoprivrednoj, dok svi drugi objekti koji

¹⁰ Baćac, R.: *op.cit.*, str. 17.

¹¹ Ibidem.

¹² Demonja, D.; Ružić, P.: *op.cit.*, str. 16.

¹³ Ibidem.

pružaju ugostiteljske i turističke usluge u ruralnom prostoru moraju biti registrirani kao obrti ili trgovačka društva.¹⁴

2.4. Objekti namjenjeni pružanju ugostiteljskih i turističkih usluga na ruralnom području (agroturistički oblici)

U današnje vrijeme sve je više stanovnika urbanih područja zainteresirano za provođenje svog slobodnog vremena na seoskim gospodarstvima u mirnom i ugodnom okruženju koja pružaju brojne mogućnosti bavljenja različitim aktivnostima. Osnovna djelatnost takvog seoskog (seljačkog) gospodarstva je poljoprivreda, dok usluge turistima su dodatna djelatnost. Seosko gospodarstvo koje je adekvatno uređeno, opremljeno i organizirano s educiranim osobljem za pružanje dodatnih usluga turistima naziva se seosko domaćinstvo ili turističko seosko (seljačko) obiteljsko gospodarstvo (TSOG) ili još agroturizam. Na osnovi toga objekt u seoskom domaćinstvu funkcionalna je cjelina na seoskom gospodarstvu u kojem se gostima, ovisno o vrsti, pružaju ugostiteljske usluge pripremanja i usluživanja jela, pića i napitaka, uobičajenih za kraj u kojem se nalazi seljačko domaćinstvo, iz poljoprivrednih proizvoda pretežito vlastite proizvodnje, usluge smještaja te ostale usluge u funkciji turističke potrošnje.¹⁵

S obzirom na usluge koje pružaju postoje tri varijante TSOG-a: -ona u kojima se pružaju samo usluge prehrane, ona u kojima se pružaju samo usluge smještaja i ona u kojima se pružaju usluge smještaja i prehrane.¹⁶ Razvrstavanje objekata odnosno vrsta objekata u seoskom domaćinstvu određena je ovisno o: vrsti ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu koje se u objektu moraju obvezno pružati, pretežitosti i obveznom minimumu ugostiteljskih usluga, načinu usluživanja te drugim uvjetima propisanim Pravilnikom o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu.

Razlikuju se sljedeće vrste objekata u seoskom domaćinstvu:

1. Vinotočje/Kušaonica¹⁷ - objekt u kojem se gostima pripremaju i uslužuju vina i/ili voćna vina i/ili proizvodi od vina i/ili voćnih vina i/ili ostala alkoholna pića i/ili naresci (suhomesnati

¹⁴ Demonja, D.; Ružić, P.: *op.cit.*, str. 16.

¹⁵ Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 5/2008)

¹⁶ Ružić, P.: *op.cit.*, str. 19.

¹⁷ Umjesto naziva Vinotočje/Kušaonica mogu se koristiti nazivi: Vinotočje (uslužuju se pretežito vina i/ili naresci i/ili namazi) ili Kušaonica (uslužuju se pretežito naresci i/ili namazi i/ili pića).

proizvodi, sirevi i slično) koji se sljubljuju s tim pićima i/ili namazi, za najviše 50 gostiju istodobno;¹⁸

2. Izletišta - objekt u kojem se gostima pripremaju i uslužuju topla i hladna jela te pića i napici za najviše 50 gostiju istodobno;¹⁹

3. Soba - objekt u kojemu se gostima pružaju usluge smještaja, ali se moraju pružati i usluge prehrane, pića i napitaka (doručka ili polupansiona ili pansiona);

4. Apartman - objekt u kojem se gostima pružaju usluge smještaja, opremljen tako da gost može sam pripremati i konzumirati hranu, ali se moraju pružati i usluge prehrane, pića i napitaka (doručka ili polupansiona ili pansiona);

5. Kamp - objekt u kojem se gostima pružaju usluge kampiranja (smještaja na uređenom prostoru na otvorenom – na kamp mjestu i/ili kamp parceli), uz korištenje pokretne opreme za kampiranje, vlastite ili iznajmljene od pružatelja usluga. U vrsti kamp moraju se pružati usluge prehrane, pića i napitaka, a na prostoru kampa mogu se nalaziti i trgovački objekti u funkciji turističke potrošnje.

Ovisno o uslugama, uređenju, opremi, uređajima, održavanju i ostalim uvjetim kategoriziraju se sljedeće propisane vrste objekata: soba, apartman i kamp. Svaki se objekt kategorizira pojedinačno, stoga se vrste soba, apartman i kamp kategoriziraju se u tri kategorije:

1. jedno sunce ()

2. dva sunca ()

3. tri sunca ()

Vrsta i kategorija objekta označavaju se pločom (oznakom), a na ploči se navodi naziv vrste objekta i odgovarajuća kategorija koja se označava suncem. Umjesto sunca kao oznake za kategoriju, poglavarstvo županije ili više županija mogu, sukladno pretežitosti ponude u županiji, odrediti jednu ili više drugih oznaka za kategoriju.²⁰

¹⁸ Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 5/2008)

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibid.

3. PRETPOSTAVKE ZA FORMIRANJE TURISTIČKE PONUDE NA RURALNOM PROSTORU KARLOVAČKE ŽUPANIJE

3.1. Opća obilježja Karlovačke županije

Karlovačka županije smještena je u središnjem dijelu Hrvatske u kojoj grad Karlovac predstavlja administrativno, političko, gospodarsko, kulturno i sportsko središte županije. Svojom površinom od 3.626 km² zauzima 6,41% ukupne površine Republike Hrvatske. Na tolikoj površini županije živi prema zadnjem Popisu stanovništva RH iz 2011. godine 128.899 stanovnika, što je udio od svega 3% ukupnog stanovništva Hrvatske koje iznosi 4.298.889 stanovnika.²¹ Iz gore navednog proizlazi podatak da je gustoća naseljenosti Karlovačke županije oko 35,55 stan./km² što je značajno ispod iznosa prosječne gustoće naseljenosti RH od 75,8 stan./km². Unutar Karlovačke županije nalazi se 649 naselja, od toga pet gradova (Karlovac, Ogulin, Duga Resa, Ozalj i Slunj) i 17 općina za koje je karakteristična disperzna naseljenost i velik broj manjih mjesta.

Slika 2: Zastava i grb Karlovačke županije te njezin položaj unutar Republike Hrvatske

Izvor: Hrvatska enciklopedija, www.enciklopedija.hr (8.4.2019.)

²¹ Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (8.4.2019.)

Tablica 1: Broj stanovnika Karlovačke županije po gradovima i općinama (Popis stanovništva Republike Hrvatske 2011. godine)

Tip naselja	KARLOVAČKA ŽUPANIJA	BROJ STANOVNIKA	UDIO U UK. BR. STANOVNIKA KŽ (%)
G R A D O V I	1. KARLOVAC	55.705	43,22
	2. OGULIN	13.915	10,80
	3. DUGA RESA	11.180	8,67
	4. OZALJ	6.817	5,29
	5. SLUNJ	5.076	3,94
O P Ć I N E	1. Vojnić	4.764	3,70
	2. Josipdol	3.773	2,93
	3. Barilović	2.990	2,32
	4. Netretić	2.862	2,22
	5. Draganići	2.741	2,13
	6. Generalski Stol	2.642	2,05
	7. Rakovica	2.387	1,85
	8. Plaški	2.090	1,62
	9. Cetingrad	2.027	1,57
	10. Krnjak	1.985	1,54
	11. Žakanje	1.889	1,46
	12. Lasinja	1.624	1,26
	13. Bosijevo	1.1284	0,99
	14. Tounj	1.150	0,89
	15. Kamanje	891	0,69
	16. Saborsko	632	0,49
	17. Ribnik	475	0,37
	UKUPNO:	128.899	100,00

Izvor: Obrada autora prema Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (12.3.2019.)

Sagledavajući podatke prikazane u tablici vidljivo je da 43,22% stanovništva Karlovačke županije živi u njenom središtu, odnosno gradu Karlovcu. Temeljem takve administrativne podjele županije prikazane u tablici, vidljivo je također da veliki udio od oko 72% stanovništva Karlovačke županije živi u gradovima, odnosno pretežno urbanom prostoru te ih se može smatrati urbanim stanovništvom, dok ostatak od svega 18% živi neravnomjerno raspoređen u 17 općina te ih se može smatrati ruralnim stanovništvom.

3.2. Atraktivnosti (privlačnosti) ruralnog prostora Karlovačke županije

Turističkim resursima smatraju se sva ona sredstva koja se mogu privesti korisnoj svrsi u turizmu nekog područja, odnosno prirodna ili antropogena dobra koja se mogu gospodarski iskoristiti. U konačnici cjelokupna ponuda u turizmu temelji se na atraktivnim svojstvima resursa kojima raspolaže.

Ruralni prostor je temeljni resurs za razvoj ruralnog turizma, a nastanak i određenje turističke atrakcijske osnove ruralnoga prostora, kao potencijala razvoja ruralnoga turizma, protumačio je Kušen (2007.), koji objašnjava da je ruralni prostor izvorno služio kao životni prostor poljoprivrednika koju zapravo obuhvaća cjelokupni obradiv i naseljav prostor izvan gradova.²² Nadalje, Kušen ističe da su na ruralnom prostoru nastali: tradicijsko selo, ruralne cjeline, tradicijska ruralna arhitektura i tradicijski interijeri, tradicijski vrtovi, te ekološki, proizvodno i oblikovano uravnoteženi kulturni pejzaž.²³ Na tom materijalnom temelju paralelno se razvijala tradicijska kultura života i rada seljaka (tradicijska znanja i tehnologije poljoprivredne proizvodnje i načina stanovanja, odijevanja, prehrane i zajedništva), koja je u konačnici rezultirala i nematerijalnim dobrima, kao što su plesovi, pjesme, legende, i slično.²⁴

Sve to predstavlja pretežni, prepoznatljiv i najvrijedniji dio turističke atrakcijske osnove ruralnoga prostora, koja čini razvojni resurs ruralnoga turizma. I drugi autori, primjerice Pena, Jamilena, Molina (2012.), tvrde da su ruralne turističke destinacije određene svojstvima činitelja ponude, prirodnom i kulturnom ponudom, te ponudom domaćih proizvoda i gastronomije.²⁵

²² Démonja, D.; Ružić, P.: *Prirodna i antropogena osnova turizma Hrvatske*, Socijologija i prostor, Vol. 51, No. 195 (1), 2013., str. 45. - 65.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibid.

Ruralni prostori svojim karakteristikama motiviraju posjet turista. Motivi koji turizam na ruralnom prostoru čine zanimljivim i prihvatljivim klasificiraju se prema tipologiji (Goeldner i Ritchie, 2003.): 1. fizički motivi, kao što je relaksacija, 2. kulturni motivi, kao što su otkrivanje novih prostora, 3. interpersonalni motivi, kao što su socijalizacija i upoznavanje novih ljudi i 4. motiv prestiža, kao što su samoupoznavanje i samoaktualizacija.²⁶

Prirodne i društvene karakteristike ruralnih područja privlačne su turistima i mogu stvoriti snažnu ponudu. Iz svih gore navedenih razloga Republika Hrvatska ima veliki potencijal da se na turističkom tržištu pozicionira i kao odredište kontinentalnoga/ruralnoga turizma.

3.2.1. Prirodni turistički resursi Karlovačke županije

Hrvatska je zemlja koja posjeduje brojne turističke resurse koji su osnova razvoja turizma nekog područja, ali i one koje imaju veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma. Tako kada se radi o prirodnim turističkim resursima, valja ih podijeliti na klimatske, hidrografske, reljef te biljne i životinjske vrste (flora i fauna) te slijedom toga izdvojiti najvažnije karakteristike za Karlovačku županiju. Budući da se Karlovačka županije nalazi na prijelazu između Panonske i Primorske Hrvatske, posjeduje raznolike oblike reljefa, nadmorskih visina i iznimno bogatstvo vodom.

Klima

Samim time što je Karlovačka županija smještena u središnjem dijelu Hrvatske, njezino područje ima umjereno kontinentalnu klimu ublaženu maritimnim djelovanjem (klima umjereno toplog kišnog tipa) koju karakteriziraju umjereno hladne zime, kratko proljeće, a toplo i vlažno ljeto. Srednja godišnja temperatura zraka iznosi oko 10°C (prosječna godišnja temperatura na postaji Karlovac iznosi 11,0°C, na postaji Ogulin 10,2°C) dok je srednja godišnja količina padalina između 863 i 976 mm.²⁷ Padaline su podjednako raspoređene tijekom cijele godine, s time da manje količine padalina padnu tijekom zimskog dijela godine. Tijekom godine izražena su dva maksimuma padalina i to u rano ljeto i kasnu jesen. Nema izrazito sušnih niti vlažnih razdoblja, a godišnja količina padalina povećava se od istoka prema zapadu. Količine padalina također se proporcionalno povećavaju s porastom apsolutne nadmorske visine. Prvi snijeg na tlu može se očekivati krajem studenog, a onaj

²⁶ Demonja, D.; Ružić, P.: *Prirodna i antropogena osnova turizma Hrvatske*, Socijologija i prostor, Vol. 51, No. 195 (1), 2013., str. 45. - 65.

²⁷ Državni hidrometeorološki zavod, www.meteo.hr (19.4.2019.)

posljednji krajem ožujka. Na području Karlovca, Sunce godišnje sije u prosjeku 1.884 sati, ili 5,2 sata dnevno, a na području Ogulina u prosjeku 1.976 sati ili 5,4 sati dnevno.²⁸

Na klimatske karakteristike zapadnog dijela Županije koji pripada Gorskoj Hrvatskoj utječe njegovo gorsko okružje i razmjerna blizina Primorja sa zapadne i panonskog prostora s istočne strane.²⁹ Dakle, to područje je pod utjecajem sjevernojadranskog područja, što za posljedicu ima prodore toplijih zračnih masa s mora, koje donose obilje oborina.³⁰ U nizinskom dijelu Županije magle su dosta česta pojava, pogotovo u zimskoj polovici godine.

Najučestaliji vjetrovi na ovom području su sjeveroistočni i jugozapadni. Od vjetrova na području gorskog dijela Županije tipični su bura i jugo. Bura je suh i hladan vjetar koji puše iz smjera sjeveroistoka i u pravilu donosi razvedranje, dok je Jugo topao i vlažan vjetar koji puše iz Primorja, tj. Kapele i donosi oborine. Karakteristična je i česta pojava fena, suhog vjetra koji se, pri spuštanju niz padine Kapelskog gorja snažno zagrijava te u kratkom vremenu naglo podiže temperaturu zraka pa tako zimi tu pojavu prati naglo topljenje snijega.³¹ Takve klimatske značajke Karlovačke županije, stvaraju povoljne uvjete koji dodatno idu u prilog ozbiljnijem razvoju ruralnog turizma Županije koji tijekom cijele godine pruža mogućnosti bavljenja različitim aktivnostima na svom ruralnom području.

Hidrografski resurski

Karlovačka županija unutar Hrvatske iznimno se ističe bogatstvom voda, odnosno hidrografskih resursa, posebice rijekama. Glavni vodotoci Karlovačke županije su njezinih pet najvećih rijeka Dobra, Korana, Kupa, Mrežnica i Tounjčica, a sam grad Karlovac smješten je na prve četiri navedne.

Rijeka Dobra ujedno je i najveća hrvatska ponornica koja u gradu Ogulinu ponire na mjestu Đulin ponor i formira bajkoviti kanjonski prostor širine 100 m i dubine 30 m, a poslije Đulinog ponora rijeka Dobra teče podzemno ispod grada Ogulina kroz špiljski sustav Đula - Medvedica (najveći špiljski sustav u Hrvatskoj, dugačak preko 16 kilometara) te utječe u rijeku Kupu.³² Nedaleko grada Ogulina šezdesetih godina umjetno je stvoreno akumulacijsko

²⁸ Državni hidrometeorološki zavod, www.meteo.hr (19.4.2019.)

²⁹ Hrvatske vode, www.vode.hr (22.4.2019.)

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

jezero Sabljaci, smješteno u dolini okruženoj šumovitim brdima planinskog masiva Velike Kapele i blizini ruševina srednjovjekovnog frankopanskog grada Modruša čije se zidine mogu vidjeti s obala jezera. Jezero je tijekom ljeta pogodno za kupanje, veslanje, jederenje i razne druge aktivnosti, a budući da je bogato ribljim fondom (pastrva, amur, smuđ, klen itd.) prava je meta za ribolovce, ali i rekreativce. Svaku zimu svoje utočište na jezeru nalaze prekrasni bijeli labudovi, a dijelovi jezera ponekad potamne od velikog jata crnih liski.

Najznačajniji i najprivlačniji resurs Karlovačke županije je rijeka Korana koja izvire u Nacionalnom parku Plitvička jezera te se u Karlovcu ulijeva u Kupu. U Slunju se kratka, ali jaka pritoka – rijeka Slunjčica (Slušnica) ulijeva u Koranu te su na tom ušću gdje se voda rastače, nastale su Rastoke. Složenim je biokemijskim procesima došlo do razvoja sedrenih barijera, pregrada, pećina i sličnih tvorevina kao na Plitvičkim jezerima koje stvaraju izuzetno turistima privlačne prizore slapova, jezeraca i brzaca. Budući da su Rastoke predvorje Plitvičkih jezera udaljenih svega pola sata vožnje automobilom, nije čudno da ih mnogi nazivaju Plitvice u malom. Zaštićeni krajobraz Rastoke svoju turističku aktivnost temelje na mogućnostima smještaja turista u ruralnim sobama, kućama i apartmanima smještenima uz rub toka vode, na organiziranju posjeta mlinicama i približavanja nekadašnjeg seoskog života turistu (tradicionalni način proizvodnje kukuruznog brašna ili palente, stari načini pranja rublja, tradicionalne nošnje, proizvodnja vune, izrada suvenira od drveta i slično), ali i uvrštavanju domaćih namirnica, osobito potočne pastrve u ponudu ugostiteljskih objekata nudeći tako kvalitetna i tradicionalno pripremljena jela i pića. Rijeka Korana skoro³³ cijelim svojim tokom pruža turistima mnogo mogućnosti za različite aktivnosti bavljenja sportom i rekreacijom u vodi, ali i izvan nje pa pri tome treba istaknuti mogućnosti kupanja i ronjenja tijekom ljetnih mjeseci, vožnje kajacom i kanuom, sportsko- rekreacijskog ribolova, avanturističkog raftinga, šetanja uz rijeku, promatranja biljnih i životinjskih vrsta i razne druge aktivnosti. Takvim aktivnostima turisti se mogu baviti individualno, ali i organizirano od strane turističkih agencija na području Županije i šire okolice.

Rijeka Kupa izvire u Gorskom kotru, u Nacionalnom parku Risnjak te se kod Siska ulijeva rijeku Savu. U Karlovačkoj županiji njezin osobit značaj ogleda se kroz hidroelektranu Ozalj-Munjara koja je na rijeci Kupi izgrađena 1908. godine, što je u to vrijeme dalo izniman doprinos razvoju gospodarstva karlovačkog područja pa je tako Karlovac bio jedan od rijetkih

³³ Izuzetak je dio korita rijeke Korane koji tijekom ljetnih mjeseci presuši.

gradova koji se mogao pohvaliti javnom gradskom rasvjetom. Osim električne energije, Kupa je bila tada plovna rijeka i omogućila je opskrbu gradu namirnicama i raznim ostalim robama. Važnost Kupe za turističke aktivnosti ogleda se kroz pogodnost same rijeke za vožnju kanuom i kajakom, a duž Kupe uređena su mnogobrojna kupališta, stoga u ljetnom dijelu godine ona je pogodna za kupanje i bavljenje različitim oblicima zabave na vodi i izvan nje. Rijeka Kupa je također bogata ribom te je vrlo pogodna za sportski ribolov.

Pravi primjer krške rijeke Karlovačke županije upravo je rijeka Mrežnica, koja izvire nedaleko Slunja, a svoje ušće ima u Karlovcu gdje se ulijeva u rijeku Koranu. Duž rijeke postoji više od 90 sedrenih barijera pa je tako Mrežnica rijeka bogata slapovima i jezercima, što je razlog postojanja mlinica uzduž toka rijeke, premda brojne danas nisu u reprezentativnom stanju. Atraktivna lokacija neposredno uz izvor rijeke Mrežnice, u šumovitim predjelima, prepoznata je za potrebe razvoja robinzonskog turizma i ujedno održavanja ljetnog festivala psihodelične glazbe „Momento Demento“ u kojem na tisuće turista iz raznih krajeva svijeta uživa u glazbi i boravku u netaknutoj prirodi.

U donji dio toka Mrežnice pristup je moguć ne samo poprečno, mostovima kojih je čak 11, već i uzdužno, cestama, što je i razlog daleko veće naseljenosti toga dijela riječne doline, brojnije izgrađenosti vikendica (preko 350) te sve veće "navale" kupača, kanuista i izletnika tijekom ljetnih mjeseci. Upravo zbog svojih brzaca i slapišta, Mrežnica je privlačna avanturistima zbog mogućnosti bavljenja raftingom pa tako sve više turističkih agencija u Županiji u svoje aranžmane uvrštava i organiziranje jednodnevnih izleta spuštanjem i vožnjom na rijeci Mrežnici. Iako bogata ribljim vrstama, na rijeci Mrežnici i Tounjčici zabranjena je svaka vrsta ribolova zbog minsko sumnjivog područja i rizika ranjavanja, sve do trenutka kada se upotpunosti razminira područje i otkloni svaka mogućnost nastanka štete od zaostalih minskih sredstava iz razdoblja Domovinskog rata. Postoji inicijativa da se rijeka Mrežnica proglasi parkom prirode, što bi za turizam imalo veliku važnost, no prostoje i problemi koji bi takvo što otežali primjerice prevelika i nezakonita stihijska izgrađenost na obali iste.

Rijeka Tounjčica također je krška rijeka, ujedno glavna pritoka Mrežnice, koja se ističe sa svojih nekoliko posebnosti: kamenim mostom na dva kata izgrađenim 1775. godine,

dubokim kanjonom s jamičansim sedrenim barijerama, ali i istaknutom životinjskom vrstom – ogulinskom špiljskom spužvicom, jedinom slatkovodnom spužvom na svijetu.

Sve rijeke Karlovačke županije imaju ne samo veliki potencijal koji je iskoristiv za razvoj ruralnog turizma, već za razvoj i drugih oblika i vrsta turizma koji se mogu skladno povezati i dopunjavati ruralni turizam. Rijeke su to iznimne kvalitete i kakvoće svoje vode, bogate biljnim i životinjskim svijetom unutar svog korita, ali i uz kanjone, koje pružaju mogućnost turistima za razne oblike zabave, sporta i rekreacije. Za razvoj ruralnog turizma Karlovačke županije predstavljaju jedan od najvažnijih resursa na kojima može temeljiti svoj budući razvoj.

Geomorfološki resursi (reljef)

Područje koje zauzima Karlovačka županija kontaktni je prostor dvije makrogeografske regije Hrvatske: Gorske Hrvatske (zauzima 14% teritorija RH gdje stanuje 2% stanovništva RH) i Panonske Hrvatske (zauzima 54% prostora RH na kojem živi 67% stanovništva). Područje Karlovačke županije pripada najvećim dijelom krajobraznoj jedinici Kordunska zaravan, te rubno na JZ krajobraznim jedinicama Gorski kotar i Lika, a na sjeveru i SI krajobraznim jedinicama Žumberak i Samoborsko gorje te nizinskom području sjeverne Hrvatske i panonskog gorja.³⁴ Na karti niže prikazane su nadmorske visine reljefa unutar Karlovačke županije prema razredima s rasponom od 200 m te slika krajobrazne regionalizacije Karlovačke županije.

Kordunska zaravan, najkarakterističnija za prostor županije, predstavlja vapnenačku zaravan na prostoru između poteza Petrova gora – Žumberak na zapadu do podnožja goransko-ličkih planina te je praktički cijela smještena na području Županije.³⁵ Prosječna nadmorska visina zaravni je između 300 i 400 metara, s dublje usječenim riječnim kanjonima Kupe, Dobre, Mrežnice i Korane, ispresijecanim brojnim sedrenim barijerama i slapovima pa je tako odlikuju slikoviti kanjoni sa sedrenim slapovima bistrih krških gore navedenih rijeka.³⁶ Krajobrazna karakteristika Kordunske zaravni također su plitke krške depresije s poljima i velikim brojem ponikvi.

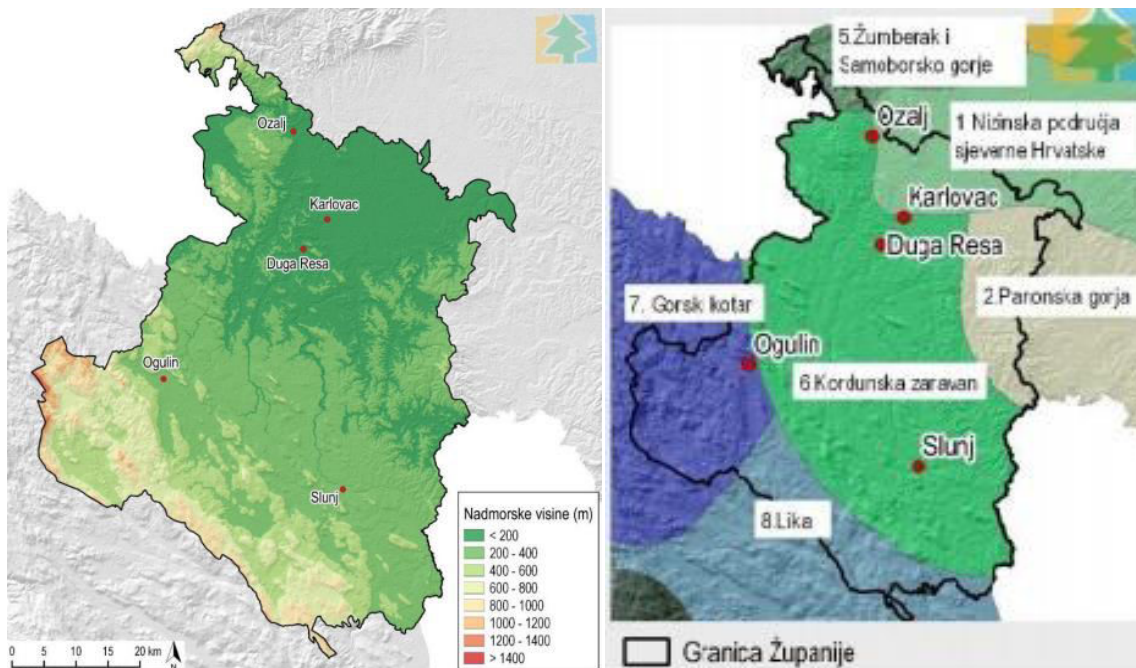
³⁴ *Županijska razvojna strategija Karlovačke županije 2011. - 2013.*, Karlovačka županija, Karlovac, 2011.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

Krajobraznoj jedinici Lika pripada vrlo mali dio Karlovačke županije (područje Rakovice i Saborskog), te se na tom području posebno ističu krška obilježja sa speleološkim objektima te šumski prostor prekriven bukvom i jelom, od kojega je od posebne važnosti prašuma Čorkova uvala, smještena u Nacionalnom parku Plitvička jezera.

Slika 3: Hipsometrijska karta i krajobrazna regionalizacija Karlovačke županije

Izvor: Ires-ekologija, www.ires-ekologija.hr (14.5.2019.)

Gorski kotar obuhvaća niz planinskih masiva, a karakterističan je niz polja u kršu polja koja se nastavljaju protezati i u područje Like, a izuzetci su uske doline gornjih tokova Kupe i Dobre. Krajobraznoj jedinici Gorski kotar pripada krajnji jugozapadni dio s obroncima Velike Kapele i ogulinsko-plašćanskim zavalnim područjem. Od svjetske je važnosti podzemni hidrološki sustav ovoga prostora koji uvjetuje cijeli niz podzemnih vodenih staništa u speleološkim objektima naseljenim brojnim endemičnim vrstama.³⁷

Krajobrazna jedinica nizinska područja sjeverne Hrvatske, na području Karlovačke županije ističe se Pokupskim bazenom i županijskim centrom gradom Karlovcem, dok se u panonska gorja u Karlovačkoj županiji uključuje dio područja Petrove gore, koje se prostire sjeveroistočno od središnjeg dijela Korduna.

³⁷ Županijska razvojna strategija Karlovačke županije 2011. - 2013., Karlovačka županija, Karlovac, 2011.

Žumberak i Samoborsko gorje, jedinica je izdvojena je iz peripanonske gorske skupine radi značajnih krajobraznih posebnosti s izuzetno raščlanjenim reljefom kojim dominiraju duboke potočne doline i markantniji vrhovi. Krajobrazno je vrlo značajan i mozaik poljoprivrednih otvorenih prostora – livada, oranica i pašnjaka s naseljima koja se penju i do 800 m n.v., a izmjenjuju se sa šumovitim prostorima. Jedan od prepoznatljivih znakova su i prigorski brežuljci Plješivice i Japetića koji su gotovo u cijelosti obrasli vinogradima.³⁸ Cijelo područje Žumberka i Samoborskog gorja proglašeno je parkom prirode, od kojega se u Karlovačkoj županiji nalazi samo krajnji zapadni dio: planinsko pobrđe ozaljsko – vividinsko – žumberačko, koje obiluje nizom speleoloških objekata.³⁹

Najniža kota terena Karlovačke županije iznosi 110 metara nadomske visine na izlazu rijeke Kupe iz Županije, dok je najviša točka 1.533 metra n.v. vrh Kula na Bjelolasici na granici Karlovačke županije sa Primorsko-goranskom županijom. Prosječna nadmorska visina čitavog prostora Karlovačke županije iznosi 335 m pa tako prevladavaju područja nižih nadmorskih visina.

Od zaštićenih područja u Karlovačkoj županiji osim NP Plitvička jezera (9,3% prostora NP-a u Karlovačkoj županiji) turistički je vrlo atraktivna i lokacija Parka prirode Žumberak-Samoborsko gorje te špiljski sustavi Panjkov potok – Varićakova špilja, Đula –Medvedica, Baraćeve špilje, Jopića špilja, Gvozdenica, špilja Vrlovka, doline Kupe, Korane, Mrežnice i Dobre, Klek, jezero Sabljaci te mnoge druge prirodne vrijednosti koje uz odgovarajuće dugoročno održive investicije u turističku infrastrukturu mogu postati potencijalne turističke mikro-atrakcije raznih oblika ruralnog turizma.

Biogeografski resursi (flora i fauna)

Hrvatska predstavlja jednu od najbogatijih zemalja Europe kad je riječ o bioraznolikosti. Uz ugrožena i rijetka staništa, u Karlovačkoj županiji prisutan je veliki broj strogo zaštićenih i ugroženih biljaka i životinja. Karlovačka županija odlikuje mnogobrojnim šumskim staništima, suhim travnjacima, vlažnim livadama i ostalim rijetkim i ugroženim staništima koja predstavljaju važno stanište brojnim vrstama.⁴⁰ Na području Karlovačke županije prevladavaju šumska staništa, koja zajedno prekrivaju oko 68% ukupne površine Županije,

³⁸ *Županijska razvojna strategija Karlovačke županije 2011. - 2013.*, Karlovačka županija, Karlovac, 2011.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

među kojima su najzastupljenije mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume, zatim čiste bukove šume te dinarske bukovo-jelove šume.⁴¹

Tablica 2: Zaštićena područja prirode na prostoru Karlovačke županije

Naziv područja	Kategorija zaštite	Godina proglašenja	Površina (ha)	Površina u Karlovačkoj županiji (ha)
Bijele i Samarske stijene**	Strogi rezervat	1985.	1121,70	86,77
Plitvička jezera	Nacionalni park	1949.	29 630,77	2797,23
Žumberak – Samoborsko gorje	Park prirode	1999.	34 235,98	7654,28
Cret Banski Moravci	Posebni rezervat – botanički	1967.	1,82	1,82
Crna mlaka*	Posebni rezervat – ornitološki	1980.	693,96	1,19
Visibaba	Spomenik prirode - geomorfološki	1966.	-	-
Vrlovka	Spomenik prirode - geomorfološki	1962.	-	-
Ozalj-grad	Park šuma	1970.	4,92	4,92
Klek	Značajni krajobraz	1971.	881,43	881,43
Baračeve špilje	Značajni krajobraz	2016.	518,66	518,66
Petrova gora	Značajni krajobraz	1969.	2 734,91	1 929,53
Biljeg	Značajni krajobraz	1969.	194,46	194,46
Slunjčica	Značajni krajobraz	1964.	147,89	147,89
Karlovac - Marmontova aleja	Spomenik parkovne arhitekture	1968.	1,89	1,89
Bosiljevo – park uz stari grad	Spomenik parkovne arhitekture	1974.	8,95	8,95
Karlovac - Vrbanicev perivoj	Spomenik parkovne arhitekture	1970.	4,34	4,34
Ukupno u Karlovačkoj županiji (ha)				14 233,36
*Crna Mlaka se površinom većinski nalazi u Zagrebačkoj županiji te njome upravlja Javna ustanova Zeleni prsten Zagrebačke županije				
** Bijele i Samarske stijene se površinom većinski nalaze u Primorsko-goranskoj županiji te njima upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Priroda				

Izvor: *Izvešće o stanju okoliša Karlovačke županije za razdoblje 2013. do 2016. godine*, Ires ekologija d.o.o., Zagreb, 2018. (14.5.2019.)

Na području Karlovačke županije zastupljen je veliki broj ugroženih i strogo zaštićenih biljnih vrsta, što se osobito odnosi na očuvana staništa u okviru zaštićenih područja prirode na području Županije.

Na područjima značajnog krajobraza Petrova gora rasprostranjene su biljke poput Kitajbelove režuhe, tamnocrvena kruščike, paprati te osladi, dok je na obalama kanjona Slunjčice razvijena je travnjačka, a bitno je spomenuti i kako je Slunjčica stanište na kojem je pronađen puzavi celer, vrsta vrlo rijetka na području Hrvatske.⁴² Na području Kleka zabilježeno je 368 biljnih vrsta kao što su jaglac, sleč, hrvatska bresina i dr. Na području

⁴¹ *Izvešće o stanju okoliša Karlovačke županije za razdoblje 2013. do 2016. godine*, Ires ekologija d.o.o., Zagreb, 2018.

⁴² Ibidem.

strogog rezervata Bijele i Samarske stijene nužno je istaknuti biljne vrste: runolist, divokozak srčanik i ljiljan. Na poriječju rijeke Mrežnice utvrđeno je prisutstvo 121 biljne vrste od kojih je 54 strogo zaštićeno, dok ih je pet ugroženo: močvarna broćika, obični borak, tisa, šumska ciklama i puzavi celer.⁴³ Sveukupno na području Karlovačke županije zabilježeno je 18 kritično ugroženih biljnih vrsta (od 90 u RH), 29 ugroženih biljnih vrsta (od 62 u RH) i 39 osjetljivih biljnih vrsta (od 71 u RH).

Na području Karlovačke županije velik je broj ugroženih i strogo zaštićenih životinjskih vrsta pa je tako područje Strogog rezervata Bijele i Samarske stijene stanište trima velikim zvijerima: vuku, risu i medvjedu, ali drugim zvijerima poput divlje mačke, lisice, jazavca, kune bijelice i zlatice te pticama kao što su čavka, grlica, kos, crna žuna, sova ušara i crvenperka. Strogi rezervat stanište je i daždevnjaku, riđovki te endemskoj gušterici.⁴⁴ Na području Kleka, obitava 42 vrste ptica gnjezdarica, među kojima se nalaze i četiri vrste sova, a od strogo zaštićenih se ističe leptir, endem i relikv klekovski okaš. Osim Kleka, očuvana i bogata fauna zastupljena je i na Petrovoj gori gdje obitava veći broj strogo zaštićenih vrsta poput škanjca osaša, vodomara, sive i crne žune, jastrebače te pjegave grmuše, dok se na području Slunjičice nalaze tri ugrožene vrste šišmiša, dvije osjetljive vrste iz skupine ptice, potočni rak i četiri osjetljive vrste riba (bolen, potočna pastrva, lipljen i nosara).

Budući da se na području Županije nalaze brojni speleološki lokaliteti, važno je spomenuti bogatu špiljsku faunu od koje se ističe nekoliko vrsta šišmiša prisutnih u špilji Vrlovki i Baraćevim špiljama, a u špilji u kamenolomu Tounj nalazište je zasad jedine otkrivene podzemne slatkovodne spužve na svijetu. Poriječje rijeke Mrežnice stanište je za dvije ugrožene vrste riba, brojnih vrsta šišmiša i ptica, ali i za kritično ugroženog leptira - močvarnog plavca.

⁴³ *Izveštće o stanju okoliša Karlovačke županije za razdoblje 2013. do 2016. godine*, Ires ekologija d.o.o., Zagreb, 2018.

⁴⁴ *Ibidem*.

Tablica 3: Broj ugroženih životinjskih vrsta obzirom na broj ugroženih vrsta u Hrvatskoj

Skupina	Kategorija zaštite								
	CR			EN			VU		
	Hrvatska	KŽ	% u ukupnom broju ugroženih svojti RH	Hrvatska	KŽ	% u ukupnom broju ugroženih svojti RH	Hrvatska	KŽ	% u ukupnom broju ugroženih svojti RH
Leptiri	8	0	0	4	0	0	7	1	14,29
Vretenca	6	0	0	5	1	20	5	1	20
Rakovi	0	0	0	0	0	0	20	2	10
Slatkovodne ribe	13	2	15,38	20	3	15	28	19	67,86
Obalčari	1	0	0	3	2	66,67	11	3	27,28
Ptice	24	2	0	28	13	3,57	20	7	15
Sisavci	1	0	0	4	2	50	3	3	100

CR – kritično ugrožena vrsta, EN – ugrožena vrsta, VU – osjetljiva vrsta

Izvor: *Izješće o stanju okoliša Karlovačke županije za razdoblje 2013. do 2016. godine*, Ires ekologija d.o.o., Zagreb, 2018. (14.5.2019.)

Iz tablice 3. uočljivo je kako se na području Karlovačke županije nalaze dvije kritično ugrožene vrste slatkovodnih riba i 19 vrsta osjetljivih, ali i 13 ugroženih vrsta ptica. Gledajući podatke usporedno za cijeli prostor Hrvatske, za područje Karlovačke županije može se reći da posjeduje pravo bogatstvo faune, a naročito ribljih vrsta od čega 68% ukupnog broja osjetljivih ribljih vrsta RH obitava na prostoru Županije, kao i 67% ugroženih vrsta obalčara. Budući da životinjski svijet ima višestruko značenje za čovjeka od ishrane, za odijevanje, bogatstvo divljači u šumskim prostorima i riba u vodama stvara mogućnosti za sportsko-rekreativni turizam i zabavne manifestacije, područja bogata određenim životinjskim vrstama njeguju određene kulinarske vještine s posebnim specijalitetima, od iznimne je važnosti da se čovjek pobrine za očuvanje kako životinjskih tako i biljnih vrsta.⁴⁵

3.2.2. Antropogeni ili društveni turistički resursi Karlovačke županije

Za razliku od prirodnih turističkih resursa koja u pravilu imaju rekreativna svojstva i djeluju na čovjekove fiziološke potrebe, društveni odnosno antropogeni ili atropični turistički resursi djeluju na psihičke funkcije čovjeka.⁴⁶ Prema klasifikaciji resursa prema njihovom nastanku ili genezi, društveni tj. antropogeni dijele se na: kulturnopovijesne resurse primjerice sačuvani ostaci i tehnološka dostignuća prošlih civilizacija, spomenici, umjetnička ostvarenje i dr;

⁴⁵ Bilen, M.: *Turizam i prostor*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006., str. 25.

⁴⁶ Ibidem.

etnosocijalne resurse - materijalna i duhovna kultura jednog naroda; umjetničke resurse - spomenici iz kulturnog i povijesnog razdoblja; manifestacijske resurse - obrazovne i obrazovno-rekreacijske aktivnosti ili manifestacije te na ambijentalne resurse – prostorne cjeline koje je stvorio čovjek.

Pojedini resursi po intenzitetu djelovanja mogu samostalno utjecati na dolazak turista, dok se većina pojavljuje u kombinaciji s drugim resursima koji im povećavaju stupanj atraktivnosti, pa takve nazivamo komplementarnim resursima.⁴⁷ Među glavnim prednostima razvoja ruralnoga turizma u Hrvatskoj, pa tako i u Karlovačkoj županiji, osim bogatstva prirodnih resursa su: selo, koje je zadržalo tradicionalni, autentični hrvatski karakter (stil života, gostoljubivost, običaje, lokalna događanja, itd.), raznolika kulturna ponuda ruralnih područja (povijest, glazba, itd.), izvrsna lokalna gastronomija i dobar stav lokalnih sudionika prema razvoju turizma.⁴⁸

Povoljan položaj područja Karlovačke županije rezultirao je povijesnim koridorima koji kroz povijesna razdoblja povezuju ne samo kontinentalno i primorsko područje Hrvatske, već srednju Europu s Jadranskom obalom, što je u konačnici rezultiralo bogatom i slojevitom kulturno-povijesnom baštinom. Na temelju Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske dana 15.5.2019. na području Županije je ukupno 211 cjelina materijalne i nematerijalne kulturne baštine, od čega nematerijalnoj kulturnoj baštini pripadaju dva glazbena izričaja i jedno umijeće izrade. Materijalnoj kulturnoj baštini pripada 205 nepokretnih kulturnih dobara i tri pokretna kulturna dobra muzejske građe.

U Karlovačkoj županiji osim kulturno-povijesnih cjelina gradova Karlovca, Ogulina, Duga Rese i Slunja te Etno parka Ozalj, na ruralnom području Županije nalazi se tri kulturno-povijesne ruralne cjeline kao što su primjerice Donji Mrzljaki kod Netretića. Ono predstavlja seosko naselje locirano na padini uz obalu rijeke Kupe, izrazito je vrijedna ruralna cjelina čija je postojeća struktura sačuvana u izvornom obliku, kao i prirodni ambijent u kojem se nalazi. Prema usmenoj predaji, selo je nastalo kao zbijeg pred Turcima, a sačuvani su svi izvorni objekti karakteristični za okućnicu: kuće, sjenici, bunari, svinjci, štale.⁴⁹ Među zaštićenim ruralnim cjelinama je i vodeničarsko naselje Rastoke na rijeci Slunjčici kod Slunja, gdje je u

⁴⁷ Bilen, M: *op. cit.*, str. 26.

⁴⁸ Demonja, D.; Ružić, P.: *Prirodna i antropogena osnova turizma Hrvatske*, Socijologija i prostor, Vol. 51, No. 195 (1), 2013., str. 45.-65.

⁴⁹ Ministarstvo kulture RH, www.min-kulture.hr (15.5.2019.)

18. st. fenomen slapova iskorišten za granju milinca, a kasnije se uz mlinove grade stambene kuće. Zaštićena je također ruralna cjelina Orljak kod Tounja, zaseok iznad rijeke Tounjčice, gdje je sačuvana izvorna konfiguracija terena, položaj putova, tip naselja, okućnice sa zatvorenim dvorištem i gospodarskim zgradama kao i prirodno okruženje i ambijent.⁵⁰

Sve navedene zaštićene ruralne cjeline u značajnoj mjeri posjeduju očuvane predmete iz nedašnjeg života, odjeću, poljoprivredne alate, tradicionalan inventar, pomagala te tradicionalne recepte, a očuvane su i razne igre, običaji, pjesme i plesovi, legende i mitovi kao dio nematerijalne baštine prenošen s generacije na generaciju.

Na ruralnom području Županije valja istaknuti očuvane i obnovljene (ili djelomično) dvorce te fortifikacijske objekte utvrda koje su takvim postupcima rekonstrukcije uključene u turističku valorizaciju i nadopunjuju turistički proizvod takve destinacije primjerice utvrda stari Drežnik Grad, stari grad Ribnik, pa čak i stari gradovi Ogulina, Ozlja, Slunja, budući su to malena urbana čvorišta.⁵¹ Mnoge utvrde ruralnog područja Karlovačke županije i dalje su u devastiranom stanju, koje vapi za obnovom i sustavnom skrbi, primjerice ruševine starog grada Barilovića, Cetina, Tounja, Modruša, Novigrada na Dobroj, Plaškog i drugih. Brojne utvrde i dvorci su u prilično očuvanom stanju koje bi zahtjevalo puno manje troškove obnove od rekonstrukcije ruševina starih gradova, a to su primjerice kurija Drašković, dvorac Jaškovo, dvorac Türk te stari grad Bosiljevo. Važno je i napomenuti brojne zaštićene crkve i kapelice kojima obiluje ruralno područje, ali i mauzoleje i grobna obilježja zaštićena na području Županije i upisane u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske tj. Karlovačke županije.

Na ruralnom području Županije nalazi se i brojni zaštićeni objekti smješteni uz tokove karlovačkih rijeka primjerice mostovi na rijekama Mrežnici, Dobri i Ličkoj Jasenici kao i dvokatni most na Tounjčici, dok se na rijeci Korani posebno ističu i mlinovi-vodenice te jedna zaštićena pilana.⁵²

Pokretna kulturna dobra na području Županije su muzejska građa i to muzeja Karlovac te zavičajnog muzeja Ogulin te zavičajnog muzeja Ozalj, što ukupno čini tri zaštićena pokretna dobra na prostoru Županije. Nematerijalnoj kulturnoj baštini Karlovačke županije pripadaju

⁵⁰ Ministarstvo kulture RH, www.min-kulture.hr (15.5.2019.)

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

dva glazbena izričaja (glazbeni izričaj guci i glazbeni izričaj rozganje) te jedno umijeće izrade – puranca.⁵³

Sve su to posebnosti tradicijske kulture, a razni običaji i znanja predstavljaju se na brojnim manifestacijama i priredbama pa se tako turiste nastoji upoznati s rukotvorinama poput tkanja na stanu, odijevanjem tradicionalnih narodnih nošnji, zlatovezom, valjanjem vune, tradicionalnim frizurama i drugim te samim time se sve više implementiraju i u suvremeni život. Značajnije manifestacije ruralnog karaktera u Karlovačkoj županiji su primjerice: Smotra folklor „Igra kolo“ u Ogulinu (lipanj), manifestacija Stare seoske igre u Vrhovcu (srpanj) i Izložbeni korzo u Slunju (kolovoz) pri čemu je u manifestacijama naglasak na prezentaciji tradicijske kulture Karlovačke županije, narodnih običaja, plesova, pjesama, spravljanju hrane na temelju starih recepata i mnogih drugih običaja.⁵⁴

Važno je napomenuti i nekoliko enogastronomskih manifestacija primjerice manifestacije Vincekovo u Duga Resi (siječanj) i Dani vina u Vivodini (lipanj), posvećene slavlju vina i enologiji, zatim manifestacije Dani meda i ogulinskog zelja, Štrudlafest i Gljivarijada koje predstavljaju događanja na kojima se organiziraju razna natjecanja kulinarskih vještina, edukativne radionice, nastupi kulturnih društava i razne druge priredbe u čast slavlja hrane tj. određene namirnice.⁵⁵ Manifestacije kao što su Jurjevo – manifestacija s nastupima kulturno-umjetničkih društava uz blagoslov konja te Sajam vlastelinstva – manifestacija prikazivanja nekadašnjeg života vlastelina, starih zanata, pričanja legendi, mitova i prikazivanja raznih igara također su neke od manifestacija na kojima se prikazuje jedan dio ruralnog života i kulture ruralnog prostora.⁵⁶

Nakon analize prirodanih i antropogenih turističkih resursa Karlovačke županije, može se utvrditi kako je bogatstvo i očuvanost prirodnog okruženja s jedne strane te sačuvani ruralni identitet s druge strane, posebno tradicijski, iznimno važan i da čini osnovu za razvoj ruralnoga turizma. Zadaća javnog, ali i privatnog sektora je da zajedničkom suradnjom i povezanošću pridonesu daljnjoj brizi za takve vrijedne resurse te da pristupe cjelovitom i

⁵³ Snop složen od šiba lijeske, drenka, sviba, bršljana, imele, trušljike, borovice, šljive, trešnje, nošen na misu posljednje korizmene nedjelje Cvjetnice.

⁵⁴ Turistička zajednica Karlovačke županije, www.river-adventure.info (16.5.2019.)

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ibid.

temeljito rješavanju problema koji su za sad prepreka sustavnom razvoju ruralnog turizma na području Karlovačke županije.

3.3. Prometna povezanost i dostupnost Karlovačke županije

Karlovačka je županija smještena u središnjoj odnosno kontinentalnoj Hrvatskoj, po veličini šesta je županija, a po broju stanovnika dvanaesta u RH. Prostor Karlovačke županije predstavlja mjesto suženja Dinarida Gorske Hrvatske iz smjera Panonsko-peripanonske Hrvatske (tkz. hrvatski prag), stoga je takvo povoljno područje iskorišteno za povezivanje unutrašnjosti kopnene Hrvatske s Jadranom još u davnoj prošlosti od rimskih i Frankopanskih cesta pa sve do izgradnje Jozefinske, Lujzijanske i Karolinske ceste. Zahvaljujući svom tranzitnom, prometnom i geostrateškom položaju jedna je od najvažnijih županija, jer se na njenom prostoru nalazi sjecište i čvorište najvažnijih koridora i prometnica koje povezuju Europu s Jadranom.⁵⁷

Slika 4: Položaj i granice Karlovačke županije obzirom na Hrvatsku

Izvor: Wikiwand, www.wikiwand.com i Općina Vojnić, www.vojnic.hr (15.5.2019.)

Karlovačka županija graniči s dvije susjedne države: Republikom Slovenijom i Republikom Bosnom i Hercegovinom, a u doticaju je i s četiri županije: Zagrebačkom, Sisačko-moslavačkom, Primorsko-goranskom i Ličko-senjskom županijom. Prema kategorizaciji cesta

⁵⁷ Studija prometnog razvoja Karlovačke županije, Karlovačka županija, Karlovac, 2016.

(tablica br. 4.) na području Županije postoje dvije autoceste, 9 državnih, 48 županijskih i 125 lokalnih cesta, uz veliki broj nekategoriziranih cesta. Županijom prolaze glavni prometni koridori od Zagreba prema moru.

Tablica 4: Prometnice u Karlovačkoj županiji

	Naziv ceste/broj	Dionica/dužina
1.	Autocesta A1	Zagreb – Karlovac – Split-Dubrovnik (duljine 40 km)
2.	Autocesta A6	čvor Bosiljevo - Rijeka (duljine 83,3 km)
3.	Državna cesta (9)	383,2 km
4.	Županijska cesta (48)	493,9 km
5.	Lokalne ceste (125)	553,4 km
6.	Nerazvrstane ceste	3126,56 km

Izvor: Obrada autora prema *Studija prometnog razvoja Karlovačke županije*, Karlovačka županija, Karlovac, 2016.

Osnovnu cestovnu mrežu Županije čine tri osnovna pravca u smjeru sjever – jug te tri poprečna pravca u smjeru istok – zapad, a to su: 1. Karlovac – Rijeka (D3, A6); 2. Duga Resa – Josipdol – Senj (D23); 3. Karlovac – Slunj – Plitvice (D1) kao pravci smjera sjever – jug, te poprečni pravci: 1. Jurovski Brod – Karlovac – Duga Resa – Krnjak – Vojnić – Velika Kladaša; 2. Pribanjci – Bosiljevo – Generalski Stol – Slunj – Cetingrad – Velika Kladaša te 3. Grabovac (Korana) – Saborsko – Josipdol – Ogulin – Vrbovsko/Bosiljevo.⁵⁸ Od tri prometna koridora europskoga i državnoga značenja na području Hrvatske, jedan prolazi područjem Županije - poprečni koridor na prometnom pravcu sjever – jug - Vb.⁵⁹

Županija je povezana i željezničkim pravcima, pa se na njenom području nalaze dijelovi četiriju trasa: Zagreb – Rijeka, Oštarije – Knin, Sisak – Karlovac te Karlovac – Ozalj koji se koriste za putnički, ali i teretni promet.⁶⁰ Iako se na području Karlovačke županije nalazi velik broj rijeka, niti jedna od njih nije plovina te se u tom slučaju ne koriste za odvijanje značajnijeg prometa.

Karlovačka županije kao takva ne posjeduje zračnu luku na svom području, međutim grad Karlovac udaljen je autocestom A1 svega oko pola sata vožnje automobilom ili 50 km do grada Zagreba, gdje se nalazi međunarodna zračna luka Zagreb - Franjo Tuđman. Također

⁵⁸ *Studija prometnog razvoja Karlovačke županije*, Karlovačka županija, Karlovac, 2016.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Ibid.

nije zanemariva ni udaljenost grada Rijeke od Karlovca, koja iznosi 115 km ili oko sat i pol vožnje automobilom, gdje se nalazi zračna luka Rijeka.

Karlovačka županija zahvaljujući svom iznimno povoljnom geostrateškom i geoprometnom položaju, jedna je od prometno najvažnijih županija Hrvatske što predstavlja konkurentsku prednost za razvoj ne samo ruralnog, nego svih vrsta i oblika turizma. Budući da je to tranzitno područje kojim prolazi velik broj turista koji se kreću prema NP Plitvička jezera i u konačnici prema priobalju, Karlovačka županije ima ispunjen jedan od najvažnijih preduvjeta razvoja bilo kojeg oblika turizma, a to je onaj koji podrazumjeva razvijenu, održavanu i povezanu prometnu infrastrukturu koja omogućava relativno brz i siguran dolazak u sve točke destinacije pa tako i one ruralne. Zadatak čitave zajednice je da razvojem ostalih ne manje bitnih preduvjeta za razvoj ruralnog turizma uz pomoć snažnih promotivnih i marketinških napora, privuče turiste na ruralni prostor Karlovačke županije.

3.4. Smještajni objekti prostora Karlovačke županije u funkciji ruralnog turizma

Osnovne djelatnosti koje razlikujemo u ruralnom turizmu su turističke djelatnosti (pružanje usluga u turizmu) i ugostiteljske djelatnosti koje podrazumijevaju pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane, pripremanje i usluživanje pića i napitaka te pružanje usluga smještaja. Smještajni objekti dijele se na osnovne, u koje se ubrajaju objekti iz skupine hoteli (hotel, aparthotel, turističko naselje, turistički apartmani, pansion itd.) i na komplementarne u koje se ubrajaju objekti privatnog smještaja, kampovi, kamp odmorišta, kuće za odmor, planinski i lovački domovi i slično. Na prostoru Karlovačke županije trenutačno u funkciji smještaja za potrebe ruralnog turizma ne postoje specijalizirani objekti, već su sve vrste smještajnih objekata u spomenutoj funkciji.

Objekti od značajnije važnosti za ruralni turizam svakako su seoska (seljačka) domaćinstva u kojima se razlikuju sljedeće vrste objekata: vinotočje/kušaonica, izletišta, soba, apartman i kamp. Objekt u seoskom domaćinstvu funkcionalna je cjelina na seljačkom gospodarstvu u kojem se gostima, ovisno o vrsti, pružaju ugostiteljske usluge pripremanja i usluživanja jela, pića i napitaka, uobičajenih za kraj u kojem se nalazi seljačko domaćinstvo, iz poljoprivrednih proizvoda pretežito vlastite proizvodnje, usluge smještaja te ostale usluge u funkciji

turističke potrošnje.⁶¹ Budući da se samo objekt soba, apartman i kamp kategoriziraju, ne postoji službena evidencija vinotočja/kušaonica, izletišta ili općenito seoskih domaćinstava, pa tako u statističkim dokumentima (npr. DZS-a, TZ-a, Instituta za turizam i sl.) nije vidljivo koliki se broj takvih objekata nalazi na ruralnom području, odnosno služi za svrhe smještaja u ruralnom turizmu. Jedina evidencija u pogledu objekata na ruralnom prostoru je evidencija Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju koja vodi Upisnik OPG-ova⁶² kao javnu službenu evidenciju u elektroničkom obliku koja sadržava podatke o subjektima u organizacijskom obliku OPG-a. Vlasnici, točnije fizičke osobe mogu u organizacijskom obliku OPG-a obavljati sljedeće dopunske djelatnosti: proizvodnju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, proizvodnju neprehrambenih proizvoda i predmeta opće uporabe na OPG-u, pružanje ugostiteljskih, turističkih i ostalih usluga na OPG-u te pružanje ostalih sadržaja i aktivnosti na OPG-u i takve su dopunske djelatnosti dužni upisati u Upisnik dopunskih djelatnosti na OPG-u.⁶³ Na internet stranici Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju dostupan je jedino Upisnik poljoprivrednika, ali ne i Upisnik dopunskih djelatnosti na OPG-u. U tablici 5. prikazani su OPG-ovi po županijama Republike Hrvatske kroz tri uzastopne godine.

Tablica 5: Broj OPG-ova u županijama Hrvatske kroz tri godine

ŽUPANIJA	2016.	2017.	2018.
Bjelovarsko-bilogorska	11.628	11.045	11.116
Brodsko-posavska	7.163	6.991	7.052
Dubrovačko-neretvanska	8.088	7.962	8.017
Grad Zagreb	5.523	5.446	5.628
Istarska	6.048	5.625	5.770
Karlovačka	5.750	5.656	5.972
Koprivničko-križevačka	10.528	9.798	9.873
Krapinsko-zagorska	8.266	8.250	8.518
Ličko-senjska	4.579	4.664	4.910

⁶¹ Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 5/2008)

⁶² Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo.

⁶³ Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/2018)

Međimurska	5.232	4.712	4.728
Osječko-baranjska	12.188	11.765	11.933
Požeško-slavonska	5.059	5.026	5.054
Primorsko-goranska	3.519	3.497	3.654
Sisačko-moslavačka	8.988	8.692	8.813
Splitsko-dalmatinska	13.033	12.468	12.766
Šibensko-kninska	5.461	5.300	5.463
Varaždinska	8.325	7.973	8.102
Virovitičko-podravska	6.711	6.269	6.314
Vukovarsko-srijemska	7.111	6.870	6.988
Zadarska	7.329	7.332	7.556
Zagrebačka	14.610	13.804	13.955
UKUPNO	165.139	159.145	162.182

Izvor: Obrada autora prema Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, www.apprrr.hr (13.6. 2019.)

U tablici 5. vidljiv je pad broja OPG-ova u Karlovačkoj županiji u 2017. godini za 1,6% u odnosu na prethodnu 2016. godinu, dok je u 2018. zabilježen porast za 5,6% u odnosu na 2017. godinu. S brojem OPG-ova iz 2018. Karlovačka županije zaostaje za prosjekom OPG-ova na razini Hrvatske koji iznosi 7.507 gospodarstava.

Ono u čemu Karlovačka županija bilježi najveći porast, svakako je broj postelja s time da se takav porast odnosi na postelje u komplementarnim smještajnim objektima, točnije domaćinstvima odnosno privatnom smještaju, a tek neznatan dio takvog povećanja (oko 5%) je u osnovnim smještajnim objektima, najčešće hotelima.

Tablica 6: Broj postelja u Karlovačkoj županiji kroz četiri godine

KARLOVAČKA ŽUPANIJA	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj postelja ⁶⁴	7.152	12.485	13.786	14.989

Izvor: Obrada autora prema DZS, www.dzs.hr (14.6.2019.)

⁶⁴ Broj postelja obuhvaća broj stalnih i pomoćnih postelja.

Sagledavajući tablicu 6. najveći porast broja postelja u Karlovačkoj županiji vidljiv je u 2016. godini i to za čak 75% u odnosu na 2015., dok je u 2017. godini porast iznosio 10,4% u odnosu na prethodnu 2016. godinu. U 2018. godini porast broja postelja iznosi 8,1% u odnosu na 2017. godinu. Uspoređujući 2015. i 2018. godinu u Karlovačkoj županiji broj postelja povećan je za 110%. Bitno je naglasiti da se od ukupnog broja postelja u 2017. godini 43,7% nalazi u gradu Slunju, dok je 32,3% smješteno u općini Rakovica, a ostatak od 24% je neravnomjerno raspoređen u svim drugim administrativnim jedinicama Županije. Može se zaključiti da je područje razvijenijeg turizma upravo prostor koji gravitira prostoru NP Plitvička jezera i prostor značajnog krajobraza Rastoke pa takva područja predstavljaju ujedno atraktivnosti pomoću kojih je uz ostale razvijene elemente turističke ponude moguće razvijati integrirani turistički proizvod koji bi bio osnova razvoja gospodarstva čitavog područja Županije.

Detaljniji prikaz smještajnih objekata na području Karlovačke županije u 2018. godini predstavlja tablica 7. u kojoj su pobrojani svi osnovni smještajni objekti, odnosno hoteli na prostoru Županije zajedno sa oznakom kategorije, brojem soba i apartmana te u konačnici i brojem postelja.

Tablica 7: Hoteli na prostoru Karlovačke županije u 2018. godini

Objekt i kategorija	Broj smještajnih jedinica				
	Soba	Obiteljskih soba	Hotelskih apartmana	Ukupno	Postelja
3*	168	3	4	175	367
1. Amarilis (Netretić)	20			20	40
2. Carlstadt (Karlovac)	37		3	40	74
3. Draganić (Marche restorani)	9			9	18
4. Frankopan (Duga Resa)	35	2		37	79

5. Grabovac (Rakovica; JUNP Plitvička jezera)	31			31	70
6. Josipdol	28			28	56
7. Klek (Ogulin)	8	1	1	10	30
4*	148	4	8	160	296
1. 16 Lakes (Rakovica)	14	2		16	37
2. Degenija (Rakovica)	19		1	20	43
3. Europa (Karlovac)	58		1	59	91
4. Frankopan (Ogulin, Hotel baština)	16		5	21	36
5. Korana Srakovčić (Karlovac)	15	2	1	18	40
6. Mirjana (Slunj)	26			26	49
5*				-	-
Ukupan broj hotela 7 (3*) + 6 (4*) = 13	316	7	12	335	663

Izvor: Obrada autora prema DZS, www.dzs.hr (14.6.2019.)

Na području Karlovačke županije nalazi se ukupno 13 hotela, od čega sedam hotela imaju kategoriju tri zvijezdice, a ostalih šest su hoteli s četiri zvijezdice. U ukupnom broju postelja Karlovačke županije, hotelske postelje zauzimaju nešto manje od 5%, pa se tako ostatak od 95% postelja nalazi se u komplementarnim smještajnim objektima (privatni smještaj i kampovi). Svi hoteli osim hotela Grabovac rezultat su privatne poduzetničke inicijative, dok je on u vlasništvu i pod upravom Javne ustanove NP Plitvička jezera. Važno je naglasiti da se

šest od ukupno 12 hotela nalazi na ruralnom prostoru Županije od čega su čak četiri hotela s četiri zvijezdice, što stvara povoljne preduvjete za dodatni razvoj ruralnog turizma.

Radi detaljnijeg prikaza smještajnih kapaciteta na prostoru Karlovačke županije u tablici 8. prikazani su kampovi spomenutog područja u 2018. godini, zajedno sa kategorijom kojoj pripadaju, brojem smještajnih jedinica, odnosno kamp mjesta i parcela te smještajnih jedinica u građevinama i u konačnici prikazom ukupnog smještajnog kapaciteta kampova.

Tablica 8: Kampovi na prostoru Karlovačke županije u 2018. godini

Objekt i kategorija	Broj smještajnih jedinica				Smještajni kapacitet
	Kamp mjesta	Kamp parcela	Smješ. jed. u građevinama	Ukupno	
3*	434	133	55	622	1.831
1. Holiday Park Macola (Rakovica)	14	3	8	25	83
2. Korana (Rakovica; JUNP Plitvička jezera)	420	130	47	597	1748
4*	14	122		136	408
1. Slapić (Mrežnički Brig)	8	92		100	300
2. Srce prirode (Ribnik)	6	30		36	108
5*				-	-
Ukupno kampova 2 (3*) + 2 (4*) = 4	448	255	55	758	2.239

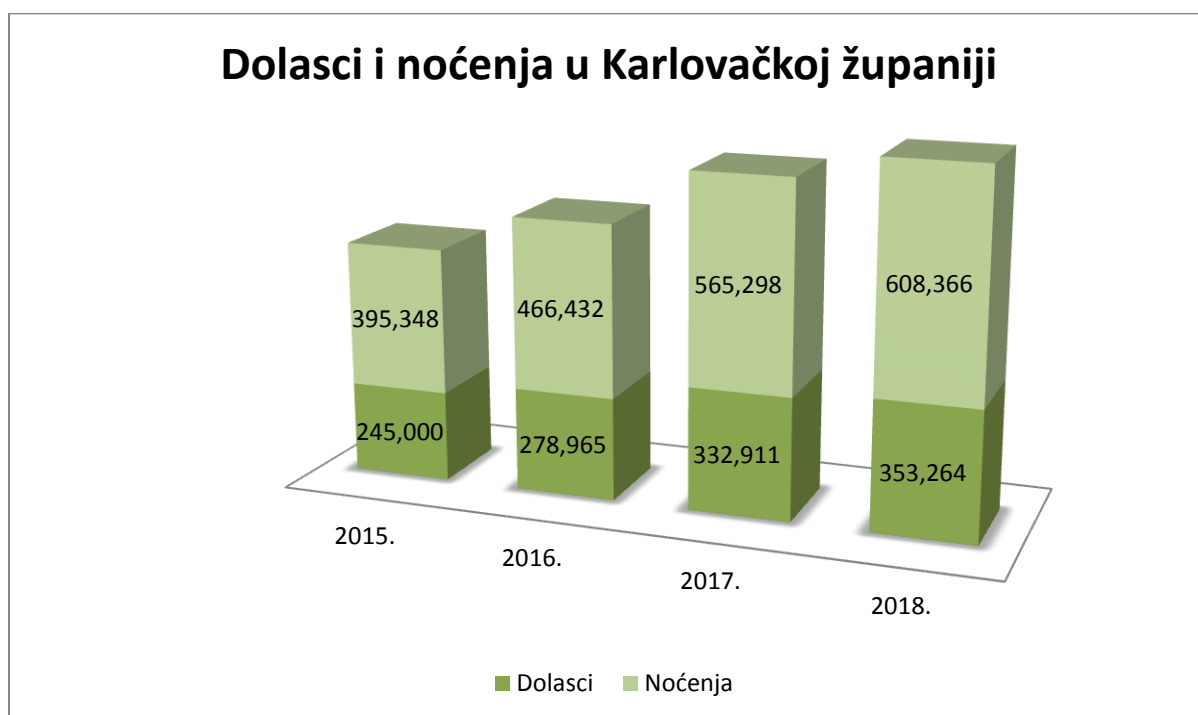
Izvor: Obrada autora prema DZS, www.dzs.hr (14.6.2019.)

Nažalost, prostor Karlovačke županije vrlo je osudan u pogledu kampova kao smještajnih objekata, iako Županija posjeduje izniman potencijal i preduvjete za razvoj takvog oblika smještaja obzirom na obilje prirodnih resursa i pogodne klimatske uvjete. Karlovačka županija ima ukupno četiri kampa, od kojih su dva kategorije tri zvijezdice, a ostala dva imaju četiri zvijezdice. Posebnost i ono što ide u prilog razvoju ruralnog turizma, već sagledavanjem

trenutnog stanja, je to da se sva četiri kampa nalaze na ruralnom prostoru Županije i to dva kampa u blizini NP Plitvička jezera, a ostala dva na ruralnom prostoru u blizini grada Karlovca. Više od 78% ukupnog smještajnog kapaciteta kampova na prostoru Županije zauzima kamp Korana koji je u vlasništvu i pod upravom Javne ustanove NP Plitvička jezera.

Shodno gore prikazanim i opisanim smještajnim objektima, grafikon 1. prikazuje evidentirane dolaskе i noćenja u Karlovačkoj županiji kroz četiri uzastopne godine.

Grafikon 1: Broj dolazaka i noćenja u Karlovačkoj županiji kroz četiri godine

Izvor: Obrada autora prema DZS, www.dzs.hr (14.6.2019.)

Sagledavajući grafikon 1. u Karlovačkoj županiji od 2015. do 2018. godine može se uočiti kontinuiran rast kako dolazaka tako i noćenja turista. Broj dolazaka turista u 2018. godini povećan je za 44% u odnosu na 2015. godinu, dok je takav porast u strukturi noćenja rezultirao povećanjem istih za 54%, stoga se može zaključiti kako takve brojke potvrđuju da Karlovačka županije iz godinu u godinu postaje sve privlačnija destinacija turistima koji su se 2018. godini destinaciji zadržali prosječno 1,7 dana. Isto tako, na temelju tablice 10. koja donosi detaljan prikaz dolazaka i noćenja turista za 2018. godinu u Karlovačkoj županiji, može se utvrditi kako je općina Rakovica sa 182.773 dolazaka turista i preko 300.000 noćenja, najposjećenija općina Županije.

Tablica 9: Broj dolazaka i noćenja turista u gradovima i općinama Karlovačke županije za 2018. godinu

KARLOVAČKA ŽUPANIJA	Dolasci	Noćenja
Gradovi		
Duga Resa	16.800	37.798
Karlovac	41.659	58.789
Ogulin	19.751	30.138
Ozalj	2.436	4.554
Slunj	59.125	124.343
Općine		
Barilović	779	2.049
Bosiljevo	976	2.456
Draganić	3.366	3.889
Generalski Stol	3.858	10.177
Josipdol	6.224	8.259
Netretić	8.460	9.128
Plaški	665	2.878
Rakovica	182.773	300.881
Ribnik	2.175	4.960
Saborsko	2.468	4.436
Tounj	851	1.631
Vojnić	662	1.346
UKUPNO	353.264	608.366

Izvor: Obrada autora prema DZS, www.dzs.hr (14.6.2019.)

U gradovima Karlovačke županije u 2018. godini ostvareno je 39,5% ukupnih dolazaka turista, odnosno 42% ukupnog broja noćenja, s time da je 20% tih noćenja ostvareno u gradu Slunju. U strukturi dolazaka 51,8% od ukupnog broja ostvarenih dolazaka u čitavoj Županiji realizirano je u Općini Rakovici, a sagledavajući broj noćenja to iznosi 49,5%. Drugim riječima rečeno, polovina ukupnog turističkog prometa Karlovačke županije ostvaruje se u samo jednoj njenoj općini, dok je ostatak neravnomjerno raspoređen na ostatak Županije.

3.5. Promocija ruralnog turizma Karlovačke županije

Vodeću ulogu u promociji turizma općenito, pa tako i ruralnog turizma na području Karlovačke županije ima Turistička zajednica Karlovačke županije. Ona prema Zakonu o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma te Statutu TZ KŽ, obavlja sljedeće važnije zadaće:

- promocija turističke destinacije na razini županije samostalno i putem udruženog oglašavanja, upravljanje javnom turističkom infrastrukturom,
- sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma te izrada strategije razvoja turizma na nivou županije u svezi s politikom planiranja razvoja turizma na nacionalnom nivou,
- promocija turističke ponude županije u zemlji i njezino obogaćivanje te kreiranje novih proizvoda turističke regije, a poglavito u selektivnim oblicima turizma,
- pružanje stručne i svake druge pomoći turističkim zajednicama s područja županije u pitanjima važnim za njihovo djelovanje i razvoj, te poticanje i pomaganje razvoja turizma na područjima koja nisu turistički razvijena,
- poticanje, očuvanje, unapređivanje i promicanje svih postojećih turističkih resursa i potencijala,
- prikupljanje i obrada podataka o turističkom prometu i izrada polugodišnjih i godišnjih izvješća,
- ustrojavanje jedinstvenog turističkog informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade prema turističkim zajednicama nižeg ustroja i Hrvatskoj turističkoj zajednici te mnogi drugi poslovi propisani Zakonom i propisima.⁶⁵

Prema Županijskoj razvojnoj strategiji u godišnjem programu rada TZ-e Karlovačke županije za 2018. godinu navedeni su strateški ciljevi razvoja turizma Karlovačke županije te je tako strateški cilj broj 1. oživljavanje ruralnog prostora i uravnotežen razvoj svih područja Županije. Kao prioritet se ističe razvoj ruralnog turizma pomoću sljedećih mjera: 1. usmjeravanje, informiranje i educiranje poljoprivrednika, 2. diverzifikacija gospodarskih djelatnosti i izvora dohotka na ruralnom prostoru, 3. poticanje i revitalizacija tradicijskih

⁶⁵ Statut Turističke zajednice Karlovačke županije (NN XX/10)

obrta, 4. razvoj turističke infrastrukture na ruralnom prostoru i 5. poticanje malog obiteljskog poduzetništva u turizmu.⁶⁶

Osim TZ Karlovačke županije, značajnu ulogu u promociji turizma pa tako i ruralnog imaju i turoperatori koji na svojim platformama promiču aktivni odmor i odmor u ruralnom prostoru što motivira sve veći broj turista za provođenje svog slobodnog vremena upravo u pogledu tog specifičnog oblika turizma. Kreirajući svoje paket-aranžmane, turoperatori kao i turističke agencije, u njih uključuju segmente ruralne turističke ponude i pomoću različitih prodajnih kanala ujedno vrše promociju ruralnog turizma na domaćem i međunarodnom turističkom tržištu.

Značajna promocija ruralnog turizma na razini Hrvatske pokrenuta je izradom nacionalnog kataloga ruralnog turizma od strane Hrvatske gospodarske komore i Ministarstva turizma RH koji je izdan 2015. godine. U takvom katalogu objedinjena je čitava turistička ponuda ruralnog prostora Hrvatske zajedno s pobrojanim prirodnim i antropogenim turističkim resursima, pružateljima različitih usluga u turizmu i ugostiteljstvu, prometnim pravcima kao i običajima i tradicijskim aktivnostima pojedinih regija Hrvatske. Važno je spomenuti i publikaciju Ministarstva turizma iz 2011. godine, takozvani priručnik za bavljanje seoskim turizmom kojim se nastoji poticati lokalno stanovništvo ruralnog prostora na osmišljavanje poduzetničke ideje i uz pomoć priručnika olakšati korake nužne za realizaciju smišljenog projekta u domeni seoskog turizma.

Jedan od najznačajnijih pojekata za ocjenjivanja i izbor poduzetnika je natjecanje za nagradu „Suncokret ruralnog turizma Hrvatske“ za 2018. održava se pod pokroviteljstvom Ministarstva turizma uz potporu Hrvatske turističke zajednice. Suncokret ruralnog turizma Hrvatske jedinstveni je godišnji nacionalni projekt ocjenjivanja u šest kategorija: - turistička seljačka obiteljska gospodarstva (OPG-i); - poduzetnici u ruralnom turizmu; - ruralno turistički projekti; - ruralno turističke manifestacije; - tradicijska gastronomija te vinski turizam.⁶⁷ Projekt provodi Hrvatska udruga za turizam i ruralni razvoj „Klub članova Selo“ u suradnji s partnerima.

⁶⁶ TZ Karlovačke županije, www.river-adventure.info (26.6.2019.)

⁶⁷ Ibidem.

TZ Karlovačke županije nastoji ruralni turizam promovirati putem internet stranica i društvenih mreža, kao i izradom različitih brošura i plakata te organizirajući razne skupove, sajmove i konferencije na temu ruralnog razvoja prostora putem ruralnog turizma. Prema godišnjem planu rada za 2018. godinu TZ Karlovačke županije u segmentu komunikacijih vrijednosti izdvaja 387.000 kuna što uključuje online i offline komunikaciju. Online komunikacija podrazumjeva internet oglašavanje putem web stranice TZ Karlovačke županije (www.river-adventure.info) i platforme facebook na stranici River adventure. Cilj promotivne politike je kontinuirano poboljšavati poziciju stranica na najposjećenijim internet tražilicama i na taj način povećati posjećenost potencijalnih korisnika.⁶⁸ Nužna je i kontinuirana dopuna baze fotografija koja će se ciljano vezati uz određenu temu koja se obrađuje primjerice ruralnog turizma, novi tekstovi, ramjena novim informacijama kao i prijevod stranice na dva jezika. Offline komunikacija odnosi se na dopunjavanje tiskanih materijala, primjerice brošura i kataloga koji se odnose na vodiče kroz Županiju, karte biciklističkih i šetačkih staza, raznih zanimljivosti u pogledu manifestacija i događanja, brošure sa ponudom ugostiteljskih i turističkih objekata i slično.

Najznačajniji sajam odnosno manifestacija na kojoj se promiče ruralni način života, prostor i aktivnosti je RuralKA – sajam ruralnog razvoja Karlovačke županije na kojem su prezentirani ujedno i svi oblici koje ruralni turizam podrazumjeva, primjerice ribolovni i lovni turizam te kulturni turizam.⁶⁹ Organizator sajma je Razvojna agencija Karlovačke županije – Karla d.o.o. zajedno sa predstavnicima jedinica lokalne samouprave (gradovima i općinama) sa područja županije.

Za razvoj turističkog proizvoda Karlovačke županije, poglavito ruralnog turizma, potreban je značajan iskorak u marketinškom smislu te se stoga predlaže implementacija sljedećih mjera za provođenje aktivne promotivne politike: redefiniranje i preimenovanje web stranice River adventure, izrada mobilne turističke aplikacije, aktivnosti na društvenim mrežama te kreiranje službene stranice Karlovačke županije na TripAdvisor platformi.⁷⁰ Web stranica turističke zajednice Karlovačke županije mora biti središnje mjesto inspiriranja posjetitelja i pružanja svih relevantnih informacija za planiranje boravka u Županiji, mora objedinjavati

⁶⁸ TZ Karlovačke županije, www.river-adventure.info (26.6.2019.)

⁶⁹ Razvojna agencija Karlovačke županije, www.ra-kazup.hr (26.6.2019.)

⁷⁰ *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, Horwath HTL, Zagreb, 2018., str. 56.

sadržaje sukladno interesima tržišnih segmenata na pregledan i jednostavan način, a svi prikazani sadržaji trebaju biti viskokvalitetni i informativni.⁷¹ Web stranica treba biti dostupna i u mobilnoj verziji, treba je redovito ažurirati, a s vremenom nadograđivati i prilagođavati novim turističkim sadržajem. Procjena ulaganja u izradu, odnosno, redizajn postojeće web stranice je između 70 i 100 tisuća kuna.⁷²

Izrada mobilne turističke aplikacije za cilj ima prikazivanje cjelokupne turističke ponude Karlovačke županije pomoću korištenja aplikacije za pametne telefone, a pružat će informacije o atrakcijama, mogućim aktivnostima, manifestacijama u okruženju te sadržaj prikazivati ovisno o turističkim proizvodima i interesima uz integraciju ugostiteljske i smještajne ponude.⁷³ Za ostvarenje što većeg broja korisnika nužna je promocija aplikacije na web stranici TZ Karlovačke županije i putem tiskanih brošura.

Društvene mreže predstavljaju kanal informiranja i angažiranja korisnika od faze inspiriranja i planiranja putovanja, do održavanja odnosa i stvaranja lojalnosti nakon puta jer omogućuju brzu komunikaciju pogotovo putem Facebook-a, Instagrama i YouTube-a dijeljenjem različitih sadržaja. Angažman marketinške agencije koja sustavno upravlja županijskim društvenim mrežama na godišnjoj razini iznosi između 30 i 50 tisuća kuna.⁷⁴

S ciljem kvalitetnijeg upravljanja sadržajem kojim se prezentira turistička ponuda Karlovačke županije na platformi TripAdvisor, predlaže se kreiranje službene stranice od strane Turističke zajednice Karlovačke županije, budući TripAdvisor predstavlja najkorišteniji izvor informacija o destinaciji koju zainteresirani posjetitelji žele posjetiti ili u kojoj se nalazi. Iznimno je važna kvaliteta prezentiranog sadržaja i način prezentacije.⁷⁵ Ono što je važno naglasiti je to da je osmišljavanje službene stranice na platformi TripAdvisor besplatno kao i svako dodatno popisivanje sadržaja, osim sadržaja koji se odnosi na privatni smještaj pa takva naplata vrši prilikom rezervacije (određeni postotak).

Provođenjem aktivne promocijske politike želi se predstaviti set iskustava, osjećaja i slika jedinstvenih za Karlovačku županiju kojima će se ona jasno diferencirati od ostalih

⁷¹ *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, Horwath HTL, Zagreb, 2018., str. 58.

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem, str. 59.

⁷⁴ Ibidem, str. 60.

⁷⁵ Ibidem, str. 62.

destinacija. Takav stvoreni brend pružiti će fleksibilnost za generiranje dodatnih podbrendova niže razine s mogućom implementacijom na pojedine destinacije, atrakcije i proizvode i omogućiti će se stvaranje snažnijeg imidža u svijesti potencijalnih potrošača.

4. PERSPEKTIVA BUDUĆEG RAZVOJA RURALNOG TURIZMA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Imajući u vidu izvršenu analizu preduvjeta bitnih za formiranje turističke ponude na ruralnom području Karlovačke županije (3. točka), može se zaključiti kako je Karlovačka županija unatoč svom povoljnom prometnom i tranzitnom položaju te obilju prirodnih i antropogenih resursa danas još uvijek nedovoljno turistički valorizirana. Na prostoru Županije uočljiva je spremnost privatnog sektora u preuzimanju inicijative koja bi pridonijela dodatnom turističkom razvoju, naravno uz pomoć javnog sektora koji ima značajnu ulogu u suradnji i potpori. Svi dionici moraju se voditi načelima održivog razvoja koji čuva kvalitetan prostor turizma, tradicionalne i autohtone vrijednosti prostora, a posebni naponi se trebaju uložiti u aktivaciju slabo ili nikako neiskorištenih resursa osobito na području poljoprivrede koja ima ključnu ulogu u razvoju kvalitetnog ruralnog turizma nekog prostora.

4.1. Vizija, misija i turističko pozicioniranje Karlovačke županije

U dokumentu *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, koji je izrađen od strane Horwath HTL-a na temelju razvojnih načela koja obuhvaćaju dugoročnu održivost, očuvanje autohtonih vrijednosti u prostoru, obnovu urbanih središta i objekata u propadanju, aktivaciju neiskorištenih resursa te sinergijski razvoj poljoprivrede veće dodane vrijednosti, formirana je vizija budućeg razvoja turizma Karlovačke županije.

S ciljem jasnog budućeg razvoja turizma definirana je sljedeća vizija: Karlovačka županija je 2025. godine vodeća hrvatska kontinentalna regija aktivnog odmora koja privlači posjetitelje kroz cijelu godinu, a svoj razvoj temelji na netaknutoj i očuvanoj prirodi, bogatstvu vode, kulturno-povijesnoj baštini, lakoj dostupnosti i ljubaznim domaćinima, tradicionalnoj gastronomiji temeljenoj na lokalnim namirnicama i bogatstvu prostora u kojemu svaki gost pronalazi utočište za bijeg od urbane svakodnevnice.⁷⁶ Tako definirana vizija budućeg razvoja turizma Karlovačke županije obuhvaća u velikoj mjeri elemente ponude ruralnog turizma, budući takav specifični oblik turizma ima širok spektar pojava oblika kao što je primjerice ekoturizam, enogastronomski turizam, seoski, lovni, kulturni turizam i razni drugi oblici turizma koji su u velikom mjeri upravo bazirani na konceptu aktivnog odmora.

⁷⁶ *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, Horwath HTL, Zagreb, 2018., str. 56.

Poslovna misija Karlovačke županije definira ključne aktivnosti koje će Županija provoditi te definira principe kojima će se pritom koristiti, a definirana je na sljedeći način:

1. Karlovačka županija preuzima aktivnu ulogu u promidžbi turističkog iskustva i doživljaja koji se temelje na resursu Plitvičkih jezera i to putem bliske suradnje s NP Plitvička jezera i klasterske suradnje općina i gradova u široj kontaktnoj zoni Plitvičkih jezera,
2. Karlovačka županija turizam razvija profesionalno, podupire razvoj poduzetništva i poljoprivrednih proizvoda dodane vrijednosti na zadovoljstvo čitave zajednice podižući cjelokupnu kvalitetu života, otvarajući nova radna mjesta i ostvarujući gospodarski rast i u konačnici preduvjete za opstanak budućih generacija,
3. Karlovačka županija će podizati svijest svih stanovnika o važnosti turizma i koristima koje turizam donosi lokalnoj zajednici i na taj način poticati ih da se aktivno uključe u razvoj i oblikovanje turizma kako bi Županija postala ugodnije mjesto za život stanovnika i boravak turista,
4. Karlovačka županija će profesionalno izgraditi turističke proizvode koji će odgovarati potražnji modernih putnika i njihovim potrebama, a na temelju do sada neiskorištenih resursa i atrakcija,
5. Karlovačka županija će se kroz razvoj i upravljanje turizmom voditi načelima održivog razvoja,
6. Karlovačka županija će izgraditi svoj turistički brend koji se prilagođavati potrebama turističkog tržišta kako bi se osigurala konstantna prepoznatljivost Županije.⁷⁷

S ciljem jasnog pozicioniranja u svijesti turista i razlikovanja u odnosu na konkurentske destinacije, definirano je pozicioniranje Karlovačke županije kako slijedi: Smještena u zelenom srcu Hrvatske, Karlovačka županija je globalno konkurentna regija nadohvat ruke koja svojom očuvanom prirodom, bogatstvom voda, povijesti i delicia nadahnjuje goste na turističko otkrivanje, aktivno bavljenje sportom i rekreacijom, ali i na odmor te vraćanje

⁷⁷ *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, Horwath HTL, Zagreb, 2018., str. 56.

snage u tihom ruralnom kraju.⁷⁸ Upravo takvim turističkim pozicioniranjem želi se Karlovačku županiju predstaviti kao prostor na kojem turist provodi kvalitetno vrijeme aktivnog odmora otkrivajući iskustva u ruralnom području, koje pruža mogućnosti personaliziranog kontakta domaćina i turista u pogledu sudjelovanja u različitim aktivnostima, posebice u enogastronomiji.

4.2. Ruralni turizam – drugi ključni turistički proizvod Karlovačke županije

Turistički proizvod moguće je definirati kao ukupna iskustva turista koja zadovoljavaju njihova očekivanja, uključujući iskustva sa smještajem, prirodnim i kulturnim atrakcijama, zabavom, prijevozom, ugostiteljstvom, domaćinima itd.⁷⁹ Budući da nastaje na temelju konzumacije različitih proizvoda i usluga na putovanju i boravku u turističkom mjestu, turist te pojedinačne proizvode i usluge percipira kao jedan cjelovit doživaljaj do povratka kući pa je sasvim jasno da turistički proizvod zahtjeva profesionalan razvoj uz sustavno upravljanje s ciljem maksimiziranja kvalitete doživljaja.⁸⁰ Na temelju identificiranih resursa, Horwath HTL predlaže sljedeće primarne i specifične turističke proizvode i iskustva koji se trebaju razvijati na području Karlovačke županije:

Primarni turistički proizvodi i iskustva: 1. Aktivni odmor, 2. Ruralni turizam, 3. Lovni i ribolovni turizam i 4. Kulturni turizam, dok za specifične turističke proizvode i iskustva navodi touring, enogastronomski turizam, izlete i manifestacije.

Kao drugi ključni primarni turistički proizvod Županije naveden je upravo ruralni turizam, iako se može primjetiti kako i ostali navedeni imaju veliku povezanost upravo s tim specifičnim oblikom turizma, budući ruralni turizam ima mnogo svojih pojava oblika i može se reći da on obuhvaća sve gore navedene. Oblici koji bi se dodatno poticali i razvijali su agroturizam (boravak gostiju na seoskom gospodarstvu te promatranje ili sudjelovanje u tradicionalnim poljoprivrednim aktivnostima), aktivni ruralni turizam (korištenje ruralnog područja za razne oblike sportskih i rekreativnih aktivnosti), eko-turizam - tzv. „odgovorni“ turizam te kulturni ruralni turizam (vezan za sve kulturne odrednice nekog ruralnog područja), a razvoj svih obuhvaćao bi i segmente kao što su enogastronomija, ruralna

⁷⁸ *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, Horwath HTL, Zagreb, 2018., str. 20.

⁷⁹ Pirjevec, B.; Keser, O.: *Počela turizma*, Mikrorad – Ekonomski fakultet, Zagreb, 2002., str. 34.

⁸⁰ *Ibidem*, str. 35.

događanja (lokalni događaji, tradicionalna glazba itd.) i različite ruralne aktivnosti (jahanje, ribolov, šetnje itd.)⁸¹

Tržišni segmenti odnosno ciljne skupine ruralnog turizma su obitelji s djecom, stariji parovi bez djece te mladi parovi bez djece koji su uglavnom visoko obrazovani gosti, često putuju i pripadaju segmentu više platežne moći s prosječnom potrošnjom od 80 eura dnevno od čega se 65% odnosi na smještaj i hranu.⁸² Oko 7% ukupnih svjetskih putovanja motivirano je vinom, gastronomijom i ruralnim iskustvom, a očekuje se prosječni godišnji rast putovanja između 3 i 4%.

Za ozbiljan i dugoročno održiv razvoj ruralnog turizma potrebna je prethodno kvalitetna infrastruktura koja bi obuhvaćala izgradnju smještajnih kapaciteta (agroturizmi, obiteljski hoteli, B&B i sl.), kušaonica i delikatesnih trgovina, inovativnu interpretaciju ruralne baštine, tradicije i atrakcija kroz kvalitetne interpretacijske centre, ali i gastronomske rute te vinske ceste.⁸³ Osim onoga što Karlovačka županija već posjeduje primjerice očuvane prirodne i društvene resurse, ruralni krajolik, autohtone enogastronomske proizvode i ljubazne domaćine, Županija mora poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva, a zajedno sa turističkim zajednicama županije, gradova i općina surađivati kao jedna destinacijska menadžment kompanija na poticanju razvoja dodatnih turističkih iskustava ruralnog područja u pogledu tematskih turističkih paketa i za to specijaliziranih vodiča.

Kao ključne poluge za daljnji razvoj turističkih proizvoda u Karlovačkoj Županiji, Horwath HTL ističe podizanje ambijentalne vrijednosti ruralnog područja, osiguravanje lake dostupnosti ruralnim područjima iz perspektive kvalitete infrastrukture i oznaka kao i podizanje kvalitete svih dionika ruralnog turizma u vidu smještaja, gastronomske ponude, dodatnih aktivnosti i dr.⁸⁴ Iznimno je važno i definirati kvalitetne projektne prijedloge za prijavljivanje na nacionalne i EU fondove financiranja (npr. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima, Potpora za sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode u sustavu ekološke poljoprivredne

⁸¹ *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, Horwath HTL, Zagreb, 2018., str. 24.

⁸² *Ibidem*, str. 25.

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ *Ibidem*, str. 30.

proizvodnje, Potpora mladim poljoprivrednicima i sl.) te sa strane marketinga - promoviranje ruralnih područja kroz njihove prirodne posebnosti, tradiciju i nasljeđe, osmišljavanje tematskih paketa i umrežavanje ključnih dionika s ciljem razvoja takvih turističkih proizvoda i ostvarivanja zajedničkih marketinških aktivnosti.⁸⁵

4.3. SWOT analiza ruralnog turizma Karlovačke županije

Analiza okruženja ili okoline, odnosno SWOT analiza podrazumijeva istraživanje svih važnijih karakteristika kako vanjskog tako i unutarnjeg okruženja sa svrhom identifikacije strateških čimbenika koji će odrediti budućnost poduzeća odnosno u ovom slučaju razvoj ruralnog turizma.⁸⁶ Takva vrsta analize korisna je za strateško planiranje, ali i poslovno odlučivanje. U unutarnjem okruženju identificiraju se varijable na koje se u pravilu može utjecati, a to su snage i slabosti, dok se vanjsko okruženje sastoji od varijabli - prilika i prijetnji na koje se obično ne može utjecati, odnosno nisu pod kontrolom menadžmenta. Slijedom toga, tablica 11. prikazuje snage i slabosti ruralnog turizma Karlovačke županije kao uočene varijable iz unutarnjeg okruženja te prilike i prijetnje vanjskog okruženja koje je važno identificirati u svrhu budućeg planiranog razvoja tog oblika turizma.

⁸⁵ *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, Horwath HTL, Zagreb, 2018., str. 30.

⁸⁶ Ekonomski fakultet Zagreb, www.efzg.unizg.hr (26.6.2019.)

Tablica 10: SWOT analiza ruralnog turizma Karlovačke županije

SNAGE (Strengths)	SLABOSTI (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • povoljna umjereno kontinentalna klima • bogata prirodna i antropogena turistička i atrakcijska osnova • izuzetna kvaliteta i obilje hidrografskih resursa • krajobrazna i biološka raznolikost • očuvanost tradicijske ruralne baštine i arhitekture • kulturno-povijesni lokaliteti diljem Županije • povoljan geoprometni položaj • razvijena prometna infrastruktura • raznovrsnost lokalne gastronomije i enologije • visok stupanj ekološke očuvanosti (zrak, voda, tlo) • očuvanost tradicijskih zanata, obrta, običaja, materijalne i nematerijane baštine • relativna blizina NP Plitvička jezera • frekventno i vrlo tranzitno područje Županije uz DC1 • velik broj OPG-ova • postojanje udruženja za revitalizaciju i očuvanje ruralnog prostora i načina života 	<ul style="list-style-type: none"> • velik broj neobradivih poljoprivrednih zemljišta • neuređenost i zapuštenost velikog dijela ruralnog prostora Županije • nedovoljna zaštićenost pojedinih prirodnih i antropogenih resursa • nedovoljna prepoznatljivost prirodnih resursa (osim NP Plitvičkih jezera) • neodgovarajuća interpretacija atrakcijske osnove • neprofesionalno i nepovezano upravljanje Županijom kao destinacijom • velik broj neiskorištenih resursa u turističkoj valorizaciji osobito društvenih • nedostatna i/ili neodgovarajuća promocija ruralnog prostora i ruralnog turizma • međusobna nepovezanost između institucija i zakonske prepreke • minski sumnjiva područja • nedostatna pokrivenost ruralnog prostora prijevozničkim uslugama • sve veći broj stanovništva treće životne dobi • nedovoljna umreženost svih sudionika u ruralnom turizmu • nepostojanje DMC

PRILIKE (Opportunities)	PRIJETNJE (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> • mogućnost razvoja brojnih pojava oblika ruralnog turizma • iskorištavanje državnih poticaja za financiranje poduzetničkih projekata u ruralnom turizmu • korištenje EU fondova • porast turističke potražnje za odmorom u ruralnim sredinama • poticaji za bavljenje poljoprivrednom • poticaji za otvaranje OPG-ova • poticanje razvoja ruralnog turizma od strane države • umrežena suradnja svih subjekata u ruralnom turizmu • mogućnost realizacije projekata putem javno-privatnih partnerstva • profesionalno osmišljavanje i organiziranje integriranog turističkog proizvoda ruralnog turizma • povećanje izdataka za razvoj ruralnog turizma na razini Županije 	<ul style="list-style-type: none"> • deruralizacija • deagrarizacija • iseljavanje mladog stanovništva iz ruralnih područja Županije • nekontrolirano i neadekvatno iskorištavanje resursne osnove • globalne ekonomske krize • razvoj intenzivne poljoprivrede • gubitak identiteta ruralnih prostora • prodaja nekretnina stancima • daljna degradacija kulturno-povijesnih resursa • izumiranje i trajni gubitak umijeća pripreme tradicionalne hrane i pića • složenost zakonskih postupaka u poduzetničkim projektima • nekontrolirani tkz. divlji razvoj ruralnog turizma • nepoticajna državna politika

Izvor: Vlastita izrada autora

Identificirane varijable unutarnjeg okruženja, odnosno snage ruralnog turizma Karlovačke županije prvenstveno čini izniman broj prirodnih turističkih resursa, poglavito hidrografskih visokog stupnja ekološke očuvanosti i kvalitete te na temelju toga smatra ih se značajnim potencijalom i mogućim pokretačem ruralnog turizma Županije. Nadalje, snagama se smatraju i povoljne klimatske značajke čitavog prostora i osobito povoljan geoprometni položaj Županije u središnjoj Hrvatskoj u blizini NP Plitvička jezera (DC1) s razvijenom prometnom infrastrukturom koja spaja panonsko-peripanonsku Hrvatsku s Jadranom. Važne

snage iskoristive za budući razvoj ruralnog turizma su očuvana tradicijska ruralna baština podrazumjevajući materijalnu i nematerijalnu kao što su primjerice predmeti, nošnje, zanati, obrti, pjesme, plesovi, umijeća kuhanja itd., ali i raznovrsnost enogastronomske ponude na velikom broju OPG-ova. Značajna snaga svakako je i postojanje velikog broja udruženja u turizmu općenito koja se zalažu za sustavan i integriran razvoj ruralnog turizma, potičući na organiziranje skupova i sajмова za promociju različitih oblika ruralnog turizma u nastojanju da se sačuva ruralni prostor od iseljavanja i u konačnici propadanja.

Slabosti ruralnog turizma Karlovačke županije ogledaju se u iznimno velikom broju poljoprivrednih zemljišta koje nisu obrađene, a upravo je razvijena poljoprivreda jedan od glavnih preduvjeta za razvoj ruralnog turizma, kako u enogastronomskoj ponudi tako i u pogledu ambijentalnog doživljaja. Značajnu slabost čini i nedovoljna prepoznatljivost ostalih prirodnih resursa (osim NP Plitvička jezera) na području Županije koja su zbog nedovoljne uređenosti, zaštićenosti, neadekvatog upravljanja i neaktivne promocijske politike ostala zapostavljena i nedovoljno iskorištena u svrhe ruralnog turizma, iako posjeduju izniman potencijal. Minski sumnjiva područja slabost su koju je potrebnu otkloniti jer turizam je djelatnost koja iziskuje samo kvalitetne prostora za svoj dugoročni razvitak. Značajna slabost ogleda se kroz povećanje broja stanovništva treće dobi i nedovoljnog broja mladih koji bi očuvali ruralni prostor od izumiranja. Nedovoljna povezanost i nedostatna suradnja svih sudionika u procesu formiranja turističke ponude na ruralnom prostoru uz postojanje zakonskih prepreka, slabost je koja bi mogla biti ublažena postojanjem destinacijske menadžment kompanije sa zadaćom stvaranja integriranog turističkog proizvoda destinacije.

Prilike vanjskog okruženja iskoristive za razvoj ruralnog turizma Karlovačke županije su poticaji od strane države, ali i Europske unije za razvitak poljoprivrede, otvaranje OPG-ova, subvencioniranje te financiranje poduzetničkih projekata u ruralnom turizmu kao i mogućnost realizacije istih putem formiranja javno-privatnog partnerstva i ostvarivanja umrežene suradnje svih subjekata ruralnog turizma. Jednu od prilika za razvoj ruralnog turizma na prostoru Karlovačke županije predstavlja upravo činjenica da se turizam na ruralnom prostoru pojavljuje u više oblika te je samim time moguća valorizacija većeg broja resursa, a profesionlanim upravljanjem moguće je stvaranje intergiranog turističkog proizvoda Karlovačke županije.

Najznačajnije prijetnje razvoju turizma na ruralnom prostoru upravo su procesi napuštanja takvih prostora kao mjesta stanovanja poglavito mlade populacije i općenito napuštanje poljoprivrede kao gospodarske djelatnosti, što bi u konačnici dovelo do propadanja i gubitka identiteta ruralnih područja. Bilo kakvo neadekvatno korištenje i nekontrolirano iskorištavanje resursne osnove kao i razvoj intenzivne poljoprivrede, degradirao bi ruralni prostor, učinio ga nekvalitetnim u svrhu turističke valorizacija te bi takav razvoj bio divlji i nimalo održiv. Globalne ekonomske krize imaju višestruko djelovanje pogotovo na turizam, budući da on podrazumjeva korištenje viška slobodnih novčanih sredstava i slobodnog vremena, stoga u razdoblju krize turistička putovanja bilježe značajan pad.

4.4. Smjernice budućeg razvoja ruralnog turizma Karlovačke županije

Najvažniji preduvjet razvoja općenito, a posebice turističkog razvitka Karlovačke županije jest osiguravanje dugoročne održivosti u svim aspektima razvoja: ekološkim, gospodarskim i društvenim. Tako svaki budući razvoj turističke djelatnosti i aktivnosti mora težiti očuvanju prirodnih i kulturnih vrijednosti kao i ekološke ravnoteže te sveopće bioraznolikosti. Istovremeno, takav proces razvoja i upravljanja turizmom mora osigurati gospodarski rast kroz ostvarivanje ekonomske koristi te na taj način pridonositi socijalnom napretku, odnosno podizanju životnog standarda stanovništva i generiranju novih radnih mjesta, a time će se doprinijeti i zaustavljanju negativnih demografskih trendova u Županiji i osigurati pozitivni preduvjeti za buduće generacije.

Vrlo je važno da javni i privatni sektor te svi sudionici u procesu razvitka ruralnog turizma na području Županije budu sinergijski povezani i spremni za suradnju kako bi udruženim snagama povećali konkurentnost tako stvorenog ruralnog turističkog proizvoda. Isto tako, sinergijska suradnja vodi stvaranju snažnijeg turističkog brenda, Županije kao destinacije ruralnog turizma, koji se prema zahtjevima turističkog tržišta lakše prilagođava novim uvjetima upravo zbog profesionalnog načina upravljanja destinacijom. Značajnu ulogu u razvoju ruralnog turizma zauzima edukacija te podizanje svijesti kod lokalnog stanovništva o koristima koje on pruža, osobito ukoliko se stanovništvo direktno uključi u turističke aktivnosti.

Svi sudionici u razvoju ruralnog turizma Karlovačke županije moraju zajednički surađivati u rastu smještajne ponude na ruralnom prostoru, poglavito kvalitetnog smještaja visoke

kategorije kako bi se postigla veća kvaliteta boravka u destinaciji, a s time i veća prosječna cijena po jedinici smještaja. Razvitkom širokog spektra aktivnosti na ruralnom prostoru, Županije stvara preduvjete duljeg zadržavanja turista u destinaciji, a jedan od glavnih ciljeva je svakako smanjenje sezonalnosti i ostvarivanje većeg broja dolazaka i noćenja turista u pred i posezoni. Takav razvoj generira i ostvarivanje veće prosječne turističke potrošnje koja ima multiplikativno djelovanje, ne samo u domeni turističkog sektora već i svim drugim gospodarskim djelatnostima.

Posebna se pozornost u razvoju ruralnog turizma Županije treba pridati razvoju kvalitetne poljoprivrede, budući je to djelatnost koja stvara proizvode široke potrošnje u turizmu, a najznačajniji su upravo oni za područje enogastronomije. Istovremeno, značajni naponi moraju biti uloženi u očuvanje autohtoni vrijednosti ruralnog prostora Županije, osobito u pogledu revitalizacije zapuštenih kulturno – povijesnih vrijednosti kako bi bili uključeni u proces turističke valorizacije i pridonijeli obogaćivanju turističke ponude destinacije. Također, njihovom obnovom i restauracijom stvaraju se mogućnosti za kreiranje novog turističkog proizvoda, a ujedno i segmenta ruralnog turizma.

Bitno je naglasiti da je uz korištenje prirodnih i društvenih resursa kao ključnih poluga za razvoj ruralnog turizma, potrebno osigurati kvalitetnu i laku prometnu dostupnost u sve točke destinacije te ulaganjem u promotivne aktivnosti motivirati potencijalnog kupca, turista na putovanje. Isto tako, Karlovačka županije treba svoju suradnju proširiti van administrativnih granica, pogotovo kako bi umrežavanjem ključnih dionika razvila turistički proizvod visoke vrijednosti i samim time u svijesti potrošača izgradila snažan imidž o cjelokupnoj destinaciji koja se u konačnici ne bi poklapala s administrativnim granicama Županije, a ostvarivala bi značajnu konkurentnost na turističkom tržištu.

5. ZAKLJUČAK

U prošlosti, Karlovačka županije bila je pretežito orijentirana na industrijske odnosno prerađivačke djelatnosti što se u sadašnjosti odrazilo negativno na turistički razvoj Županije, točnije na njezinu konkurentsku sposobnost na turističkom tržištu. Karlovačka županija je stoga na početku svoj turističkog razvoja koji od nje zahtjeva prihvaćanje tržišnih izazova na inovativan način kreiranjem privlačnih turističkih proizvoda i iskustava. Županija raspolaže značajnim brojem atraktivnih elemenata ponude, osobito prirodnim hidrografskim i biogeografskim resursima te antropogenim u pogledu ruralnog nasljeđa, materijalne i nematerijalne prirode. Istodobno, svojim povoljnim geoprometnim i geografskim položajem posjeduje neupitan turistički potencijal za razvoj ruralnog turizma, budući da je područje Županije tranzitni prostor kretanja velikog broja turista prema Nacionalnom parku Plitvička jezera te naposljetku prema primorskim destinacijama. Razvoj ruralnog turizma na prostoru Karlovačke županije treba biti usmjeren prema očuvanju tradicionalnih vrijednosti ruralnog prostora, načina života i aktivnosti, a istovremeno omogućiti prezentiranje takvog turističkog proizvoda potencijalnim potrošačima na atraktivan i suvremen način. Nužno je da javni i privatni sektor ostvare sustavnu suradnju i potporu u brojnim poduzetničkim inicijativama ne samo u području turizma, već i u području poljoprivrede i ostalim djelatnostima kako bi se ostvarilo podizanje životnog standarda stanovništva, ali i zaustavilo negativno demografsko kretanje te postigao dugoročno održiv razvoj ruralne turističke destinacije. Prema Strategiji razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine, definirana je vizija prema kojoj je Karlovačka županija 2025. godine vodeća hrvatska kontinentalna regija aktivnog odmora koja privlači posjetitelje kroz cijelu godinu, što znači da ključni turistički proizvod Županije postaje aktivni odmor, a uz njega na drugom mjestu planira se razvoj ruralnog turizma. Pomoću takve vizije, Županija se turistički želi pozicionirati kao konkurentna destinacija aktivnog odmora koja privlači turiste bogatstvom voda, povijesti i kvalitetnom tradicionalnom hranom te ih tako potiče na otkrivanje i vraćanje snage u mirnom ruralnom prostoru. S obzirom na postojeću turističko-resursnu osnovu i ostale poticajne čimbenike koje Karlovačka županije posjeduje, ulaganje u ruralne oblike turizma na strateški organiziran način, predstavlja zasigurno njezinu uspješnu budućnost.

POPIS LITERATURE

Stručna literatura

1. Baćac, R.: *Priručnik za bavljenje seoskim turizmom*, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011.
2. Bartoluci, M.; Hendija, Z.; Petračić, M.: *Pretpostavke održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj*, Acta Economica Et Turistica, Vol. 1, No. 2, 2016.
3. Bilen, M.: *Turizam i okoliš*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2016.
4. Bilen, M.: *Turizam i prostor*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006.
5. Demonja, D.; Ružić, P.: *Prirodna i antropogena osnova turizma Hrvatske*, Socijologija i prostor, Vol. 51, No. 195 (1), 2013.
6. Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010.
7. Kušen, E.: *Turističko atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, 2002.
8. Lukić, A.: *O teorijskim pristupima ruralnom prostoru*, Hrvatski geografski glasnik 72/2, Zagreb, 2010.
9. Pirjevec, B.; Keser, O.: *Počela turizma*, Mikrorad – Ekonomski fakultet, Zagreb, 2002.
10. Ružić, P.: *Ruralni turizam*, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2009.

Strategije, studije i izvješća

1. *Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine*, Horwath HTL, Zagreb, 2018.
2. *Izvješće o stanju okoliša Karlovačke županije za razdoblje 2013. do 2016. godine*, Ires ekologija d.o.o., Zagreb, 2018.
3. *Studija prometnog razvoja Karlovačke županije*, Karlovačka županija, Karlovac, 2016.
4. *Županijska razvojna strategija Karlovačke županije 2011. - 2013.*, Karlovačka županija, Karlovac, 2011.

Zakoni i pravilnici

1. Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 5/2008)
2. Statut Turističke zajednice Karlovačke županije (NN XX/10)
3. Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/2018)

Internet stranice

1. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, www.apprrr.hr (13.6. 2019.)
2. Council of Europe, www.coe.int (25.2.2019.)
3. Državni hidrometeorološki zavod, www.meteo.hr (19.4.2019.)
4. Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (8.4.2019.)
5. Ekonomski fakultet Zagreb, www.efzg.unizg.hr (26.6.2019.)
6. Hrvatska enciklopedija, www.enciklopedija.hr (8.4.2019.)
7. Hrvatske vode, www.vode.hr (22.4.2019.)
8. Ires-ekologija, www.ires-ekologija.hr (14.5.2019.)
9. Ministarstvo kulture RH, www.min-kulture.hr (15.5.2019.)
10. Razvojana agencija Karlovačke županije, www.ra-kazup.hr (26.6.2019.)
11. Turistička zajednica Karlovačke županije, www.river-adventure.info (16.5.2019.)

POPIS ILUSTRACIJA

Popis grafikona

Grafikon 1: Broj dolazaka i noćenja u Karlovačkoj županiji kroz četiri godine	33
---	----

Popis slika

Slika 1: Shematski prikaz međuodnosa ruralnog turizma, seoskog turizma i turizma na turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu (TSOG)	5
Slika 2: Zastava i grb Karlovačke županije te njezin položaj unutar Republike Hrvatske.....	9
Slika 3: Hipsometrijska karta i krajobrazna regionalizacija Karlovačke županije	17
Slika 4: Položaj i granice Karlovačke županije obzirom na Hrvatsku.....	25

Popis tablica

Tablica 1: Broj stanovnika Karlovačke županije po gradovima i općinama (Popis stanovništva RH 2011.godine).....	10
Tablica 2: Zaštićena područja prirode na prostoru Karlovačke županije	19
Tablica 3: Broj ugroženih životinjskih vrsta obzirom na broj ugroženih vrsta u Hrvatskoj	21
Tablica 4: Prometnice u Karlovačkoj županiji.....	26
Tablica 5: Broj OPG-ova u županijama Hrvatske kroz tri godine.....	28
Tablica 6: Broj postelja u Karlovačkoj županiji kroz četiri godine	29
Tablica 7: Hoteli na prostoru Karlovačke županije u 2018. godini.....	30
Tablica 8: Kampovi na prostoru Karlovačke županije u 2018. godini	32
Tablica 9: Broj dolazaka i noćenja turista u gradovima i općinama Karlovačke županije za 2018. godinu.....	34
Tablica 10: SWOT analiza ruralnog turizma Karlovačke županije	45